

SCI VE SSCI BAĞLAMINDA TÜRKİYE’NİN COĞRAFYA BİLİMİNDE ULUSLARARASI YAYIN PERFORMANSININ KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ: 1945-2005

A Comparative Analysis of the Performance of International Publications of Turkish Geographers in the Context of SCI and SSCI: 1945-2005

Nuri YAVAN

Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Coğrafya Bölümü, 06100 Sıhhiye, Ankara
nyavan@humanity.ankara.edu.tr

Özet: Bu makale 1945-2005 döneminde Türkiye’de coğrafya’nın uluslararası yayın performansını atıf indekslerinde (SCI ve SSCI) taranan dergilerde yapılan yayınlara göre incelemektedir. ISI tarafından hazırlanan verilerin kullanıldığı bu çalışmada, fiziki ve beşeri coğrafyanın evrensel bilime katkı düzeyini saptamak ve Türk coğrafyasının yerini belirlemek amacıyla karşılaştırmalı bir analize başvurulmuştur. 60 yıllık araştırma döneminde coğrafyacılar indeksine giren dergilerde toplam 83 yayın yapılmıştır. Yapılan yayınların %89’u İngilizce, %90’ı İstanbul, Ankara ve İzmir’deki üniversiteler ve kurumlar tarafından yapılmıştır. %93’ü fiziki coğrafya özellikle jeomorfoloji, kuaterner çalışmaları ve iklimle ilgili konularda yapılmıştır. %34’ü coğrafya dergilerinde, %45’i yabancı ortakla özellikle de Anglo-saksonlarla ve %62’si sadece yedi coğrafyacı tarafından yapılmıştır. Yapılan yayınların kalitesi Türkiye ortalamasının üzerindedir. Jeomorfoloğlar coğrafya bilimine çok önemli katkı yapmışlardır. Uluslararası arenada fiziki coğrafyayı jeologların, beşeri coğrafyayı da şehir ve bölge plancılarının coğrafyacılarından daha fazla temsil ettiği görülmektedir. Türkiye benzer gelişmişlik düzeylerine sahip Güney Kore, Polonya, Brezilya ve Yunanistan’a kıyasla, hem fiziki, hem de beşeri coğrafya alanında yayın performansı açısından bu ülkelerin çok gerisinde kalmaktadır. Sonuç olarak, Türk coğrafyasının uluslararasılaşma düzeyi son derece düşük olmakla beraber, son yıllarda kısmen de olsa olumlu bir sürecin başladığını belirtmek gerekir.

Anahtar Kelimeler: SCI-SSCI, atıf indeksi, yayın performansı, coğrafya dergileri, Türkiye

Abstract: This paper examines the performance of international publications in the field of geography in Turkey between 1945 and 2005, based on publications that appeared in journals covered by the citation indexes, SCI and SSCI. Using SCI and SSCI databases produced by ISI, this study also intends to investigate Turkish geographers’ place within the international academic community, and to which degree both physical and human geography contributed to the world science. We found a total of 83 publications made by Turkish geographers in journals covered by the citation indexes in last six decade, 89% of them were written in English. Most contributions (90%) came from researchers working at universities and public research institution in Istanbul, Ankara and Izmir. 93% of the papers were the subject of physical geography particularly geomorphology, quaternary studies and climatology. 34% of the papers were published in geographical journals. Nearly half of the papers were joint work with foreign authors mainly Anglo-Saxon. Only seven authors published two thirds of the all papers. The quality of the papers was above Turkish average. Geomorphologist has made a great contribution to Turkish geography in terms of the publications. It seems that geologist and city-regional planners rather than geographers represent physical and human geography in today’s international arena. Comparing South Korea, Poland, Brazil, and Greece, Turkey has fewer publications in the field of both physical and human geography. Given the number of

Teslim, Mart 2005; düzeltme, Nisan2005; kabul Nisan 2005.

Initial submission, March 2005; revised submission, April 2005; final acceptance, April 2005.

publications and research performance of Turkey, even though the degree of internationalization of Turkish geography has remained at a very low level, a new positive process has begun recently.

Key Words: *SCI-SSCI, citation index, publication performance, geographical journals, Turkey*

1. Giriş

Ülkelerin bilim ve teknolojiadaki gelişmişliğini ölçmenin en önemli göstergelerinden biri uluslararası bilimsel atıf indekslerine¹ (SCI, SSCI, A&HCI) giren yayın sayısıdır. Uluslararası ortak kabule göre, ülkelerin dünya bilimsel üretimine katkılarının düzeyi, diğer ölçütler de olmakla birlikte, özellikle bu indekslerde yer alan makale sayısı ve bunlara yapılan atıflarla belirlenmektedir (Yılmaz, 2002:47). Atıf indeksleri ülkelerin bilimsel performansını göstermesinin yanı sıra bilim insanlarının ve disiplinlerin değerlendirilmesinde de bir ölçüt olarak yoğun şekilde kullanılmaktadır.

Bu çerçevede konuya Türkiye açısından yaklaşıldığında, özellikle son yıllarda atıf indekslerinin sürekli gündeme geldiği ve çeşitli boyutlarda tartışma ve incelemelere konu olduğu görülmektedir. Türkiye özelinde konunun bu denli yoğun tartışmalara neden olmasının birinci nedeni, Yüksek Öğretim Kurumu'nun (YÖK) 2001 yılından itibaren merkezi doçentlik sınavı ile akademik atama ve yükseltmelerde atıf indeksine giren dergilerde yayın yapmayı hem bir zorunluluk haline getirmesi, hem de diğer ulusal yayınlara göre daha yüksek bir puanlamaya tabi tutmasından kaynaklanmaktadır (YÖK, 2000). Diğer neden ise, Türkiye Bilim ve Teknoloji Politikası 1993-2003 kararları doğrultusunda, 1993 yılından itibaren Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu'nun (TÜBİTAK) Fen Bilimleri Atıf İndeksine² (SCI), 1995'ten itibaren Türkiye Bilimler Akademisi'nin (TÜBA) Sosyal Bilimler Atıf İndeksine (SSCI) ve söz konusu iki kurumun yayın teşvik programından ilham alarak pek çok üniversitenin atıf indekslerine giren uluslararası yayınları teşvik programı ile bilim insanları ve araştırmacıları maddi destek sağlayarak özendirilmesi ve bu kurumlar tarafından verilen ödül, burs ve projelerde indekse giren yayınlara öncelik tanınmasıdır (TÜBA, 2005; TÜBİTAK, 2005).

Bu çalışmanın birinci amacı, 1945-2005 döneminde SCI (Science Citation Index) ve SSCI'da (Social Science Citation Index) dizinlenen coğrafya ve coğrafya dışı dergilerde yayınlanan makale ve diğer yayınları (kitap değerlendirmesi, kısa not, editöryal not, editöre mektup, ilerleme raporu, tartışma, yorum, gözlem vb.) inceleyerek coğrafya bilimindeki uluslararası yayın performansını karşılaştırmalı olarak değerlendirmek ve böylece Türk coğrafyasının yerini belirlemektir. Bu bağlamda araştırmacının mümkün olduğunca objektif kriterlere göre değerlendirilmesi bakımından, Türkiye ile hemen hemen aynı gelişmişlik düzeyine sahip dört ülke (Yunanistan, Güney Kore, Polonya ve Brezilya) seçilmiş ve bu ülkelerin performansları ile Türkiye'ninki değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Çalışmanın ikinci amacı, 1950'lerden bu yana dünya bilim camiasının ve coğrafyacıların, son dönemde de Türk bilim insanlarının gündeminden hiç düşmeyen ve giderek de önemi artan atıf indeksleri konusunu coğrafya biliminin gündemine taşıyarak, hem bu konudaki bilgi birikimini paylaşmak, hem de konunun tarihsel arka planını, gelişimini ve kullandığı araçları ele almaktır.

Üniversitelerin, disiplinlerin ve akademik personelin araştırma ve yayın performansının analizinde atıf indekslerinin kullanımı hem Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ve Avrupa üniversitelerinde, hem de Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde son yıllarda daha da önem kazanmıştır (Şenses, 2003; Uzun, 1998). Her disiplin atıf indekslerini kullanarak kendi uluslararası yayın performansını değerlendirmeye tabi tutmaktadır (Glanzel, 1996). Türkiye'de benzer çalışmalar ilk önce fizik (Uzun, 1990; Uzun vd., 1993), astronomi (Uzun, 1996) ve tıp/biyomedikal (Tonta, 2002) gibi sağlık ve fen bilimleri için yapılmıştır. Bununla birlikte bilim dallarının zaman içindeki bilimsel performansını ülkelere, bölümlere, yayınlara, yazarlara ve kurumlara göre istatistiksel teknikler kullanarak karşılaştırmalı olarak çalışan bir disiplin olan *scientometri/bibliometri* konusunda Türkiye'de disiplinlerin Batı dünyasına kıyasla son derece az araştırma yaptığı görülmektedir. Bu anlamda çalışma, Türk coğrafya bilminde uluslararası atıf indekslerini kullanarak yapılan ilk scientometrik araştırma olma özelliğini taşıyarak önemli bir boşluğu doldurmaktadır.

Türkiye’de coğrafya biliminin akademik gelişimi ve ulusal yayın performansını çeşitli şekillerde ele alan bir çok çalışma (Akyol, 1943a, 1943b, 1943c; Akkan, 1998; Bilgin, 1961; Doğanay, 1995; Erinç, 1973, 1997; Erol, 1993; Kayan, 2000; Koçman, 1999; Özey, 1998; Şahin, 2001; Tümertekin, 1971, 2001; Yiğit, 1996) yapılmış olmasına rağmen, uluslararası boyutta spesifik olarak da uluslararası atıf indeksleri bağlamında konuyu ele alan hiçbir çalışmanın yapılmamış olması bizi bu konuyu araştırmaya sevk eden bir başka gerekçeyi oluşturmaktadır.

Bu araştırmanın hazırlanmasında internet üzerinde coğrafyacıların bir iletişim kanalı olan *coğrafya tartışma platformu*’nun bir esin kaynağı olarak önemli bir rol oynadığını belirtmek gerekir. Nitekim, coğrafyacılar arasında zaman zaman alevlenen tartışmalarda (coğrafyada mekan tartışmaları gibi) ortaya atılan ve genellikle cevapsız kalan en önemli araştırma sorularından bir kaç *biz (coğrafyacılar) dünyanın neresindeyiz? Uluslararası bilime coğrafyacılar ne kattı?* şeklinde idi. Çalışma bu haliyle yanıtız kalan sorulara bir cevap niteliği taşımaya çabalamaktadır.

2. Literatürün değerlendirilmesi

Atıf indeksleri coğrafyacılar tarafından 1960’lardan bu yana değişik amaçlar için sıklıkla kullanılmıştır. İlk girişim 1939’da yapılmış olmasına rağmen, ancak 1963’te yayımlanabilmiştir (Thorntwaite, 1961). İkinci girişim Bunge (1961) tarafından üç etkili ve büyük Amerikan coğrafya dergisinin 1958-1960 arasındaki yayın sıklığının incelenmesiyle yapılmıştır. Bunge bu çalışması ile coğrafyadaki en etkili ve önemli 86 bilim insanının kim olduğunu ortaya koymuştur. Farklı dönemlerde Institute for Scientific Information (ISI) veri tabanı kullanılarak coğrafya bilimindeki en önemli, en etkili ve en çok atıf alan bilim insanlarını ve onların yayınlarını ortaya koyan çalışmalar yapılmıştır (Bodman, 1991, 1992; Whitehand, 1985, 1990; Wrigley ve Matthes, 1986, 1987). Bazı coğrafyacılar ise atıf indekslerini coğrafya bölümlerinin değer, önem ve prestijine göre sıralanmasında kullanmıştır (Bierly ve Gatrell, 2004; Brunn, 1995; Groop ve Schatzl, 1997; Koelsch, 1981; Morrill, 1980; Thorntwaite, 1961; Turner ve Meyer, 1985).

Atıf indeksinin coğrafyacılar arasında en fazla kullanıldığı yer ise fiziki ve beşeri coğrafya dergilerinin disiplin içindeki yerini belirleme, etki faktörlerinin analiz edilmesi, diğer disiplinlerle karşılaştırılması, dergilerin uluslararasılaşma derecesi, dil ve yayın yapma koşullarının belirlenmesi ile ilgili olmuştur (Brunn, 1997; Ferguson, 2003; Gatrell ve Smith, 1984; Gutierrez ve Lopez-Nivea, 2001; Johnston, 2003; Lee ve Evans, 1984, 1985; Levia ve Underwood, 2004; Martin, 1998, 2001; Short vd., 2001; Smith, 2003; Turner, 1988; Wheeler, 2001; Whitehand, 1984; Wrigley, 1983).

Türkiye’de atıf indekslerini kullanarak uluslararası yayın performansını değerlendiren ilk araştırmaların 1990’ların başında fen bilimleri alanında ortaya konduğunu daha önce de belirtmiştik. 1993 yılında TÜBA’nın kurulması ve bu kurumun hem fen, hem de özellikle sosyal bilimler alanındaki çalışmalarını desteklemesi sonucu, atıf indekslerini baz alarak belli bir disiplinin performansını ortaya koymaktan ziyade, genel olarak Türkiye’de fen ve sosyal bilimlerin performanslarını ele alan çeşitli araştırmalar yapılmış ve bunlar aşağıda kısaca değerlendirilmiştir.

Atıf indekslerine göre Türkiye’nin uluslararası bilimsel yayın performansını çeşitli dönemler halinde analiz eden çalışmaların (Ak ve Gülmez, 2004; İlhan ve Türker, 1995, 1996; Yurtsever vd., 2001, 2002) ortaya koyduğu ortak sonuç, Türkiye’nin 1970’lerden günümüze yayın sayısının sürekli arttığı, özellikle 1990’ların ortalarından itibaren bu artışın ivme kazandığı ve böylece ülkenin dünya sıralamasındaki yerinin 50. sıralardan 20. sıralara yükseldiği şeklindedir. Bu durum Türkiye’nin yayın performansının nicelik yönünden son derece pozitif olduğunu göstermektedir. Ancak bu çalışmaların ortaya koyduğu bir diğer gerçek, yayınların nitelik açısından geçmişten günümüze negatif bir eğilim ortaya koyduğudur. Bunun anlamı, ortalama dergi etki faktörü ve yazarların aldıkları atıf sayısının yıllar itibarıyla sürekli bir düşme eğilimi gösterdiği şeklindedir.

Türkiye’nin sosyal bilimlerdeki yayın performansını SSCI’da dizinlenen dergilerdeki yayınları inceleyerek ortaya koyan çalışmalarda (Gülgöz vd., 2002; Tonta ve İlhan, 1997; Uzun, 1998), Türkiye’nin yayın sayısının sürekli artış gösterdiği, yayınların $\frac{3}{4}$ ’ünün makalelerden oluştuğu, makalelerinde yarısının psikoloji, psikiyatri, işletme, iktisat ve siyaset bilimi tarafından üretildiği,

yayınların %95'inin İngilizce ve yarısının tek yazarlı olduğu, dergilerin etki faktörü ve makalelerin aldığı atf sayısının yıllar itibariyle azaldığı, yayınların yarısından fazlasının Ortadoğu Teknik Üniversitesi (ODTÜ) Bilkent ve Boğaziçi üniversiteleri tarafından üretildiği, 1/3'ünün sadece dokuz dergide basıldığı ve yüksek atf alan yayınların yabancılarla ortak olan makalelerde ortaya çıktığı sonucuna varmışlardır.

Türkiye'de sosyal bilimlerle fen bilimleri arasında yayın ve atf sayıları bakımından gözükten performans farklılıklarını inceleyen Denkel vd. (1999) farkın temelde iki nedenden kaynaklandığını ortaya koymuştur. İlki, anadili İngilizce olmayan ülkelerde sosyal bilimlerde yapılan İngilizce yayınların sınırlı kalması; diğeri, fen ve sosyal bilimlerdeki yayın sayısı farkının genelde ülkelerin gelişmişlik düzeyi ile ters orantılı olmasıdır. Bundan başka, sosyal bilimlerde kitapların bilimsel araştırmalarda ve bilimin gelişmesinde çok önemli bir yeri olmasına karşın, atf indekslerinde kitaplar taranmamaktadır. Ayrıca sosyal bilim makalelerinin daha uzun ve ileri düzeyde karmaşık bir dil kullanımını gerektirmesi, dergilerin makale kabul oranlarının fen bilimlerinden daha düşük olması, yayınlarının yerel/bölgesel özellik taşıması ile siyasal süreç ve paradigma değişikliklerinden etkilenmesi de bu farklılıkta rol oynamaktadır (Erdoğan, 2004; Şenses, 2003; Yurtsever vd. 2001).

Şenses (2003) ve Tekeli (2002)'nin Türkiye'de sosyal bilimcilerin akademik performanslarının değerlendirilmesinde kullanılan ölçütleri ele alan çalışmasında, hem YÖK ve TÜBA'nın, hem de üniversitelerin atama ve yükseltmelerde uluslararası indekslere giren yabancı dildeki yayına Türkçe yayın karşısında ayrıcalık tanınması ve hatta ödüllendirmesini Türkiye'de sosyal bilimlerin gelişmesi açısından sakıncalı bulmaktadır. Her iki çalışma, SSCI'da yayınlanan bir makalenin yurtiçinde yayınlanan bir makaleden her zaman daha kaliteli olduğunu söylemenin güç olduğunu, bunun yurt dışında öğretim görmüş elemanlar lehinde bir durum yarattığını, akademik performansın sadece yayın sayısı ile özdeş tutulamayacağı, bunun yayında eğitim-öğretim ve idari görevlerin de göz önünde bulundurulması gerektiğini belirtmektedir. Bununla birlikte her iki yazar, uluslararası yayınların son derece önemli olduğunu ve Türkiye'nin uluslararası yayın sayısının artırılması gerektiğini de ayrıca vurgulamaktadırlar.

Arioğlu ve Girgin (2002) ile Yılmaz (2002) çalışmalarında, SCI ve SSCI'nın bilimsel üretkenliğin ölçülmesinde önemli kaynaklar olduğunu, buna karşın tek ölçüt olamayacağını vurguladıktan sonra, bir ülkenin taranan dergi sayısı arttıkça yayın sayısının da arttığını, bu nedenle atf indekslerine makale sokmak kadar, Türkiye orijinli daha fazla dergi sokmanın da önemli olduğunu ve bu yönde adımlar atılması gerektiğini belirtmektedirler.

Zeren (2002) tarafından yapılan bir araştırmada, Türkiye'de üniversitelerin atf indeksleri bağlamında başarı sıralaması ile Avrupa Birliği (AB) ve AB'ye aday ülkelerin karşılaştırılması yapılmıştır. Öğretim üyesi ile yayın sayısı arasındaki oranın hesaplanması sonucunda, Bilkent her üç indeks bakımından da birinci üniversite olurken, sadece fen bilimleri söz konusu olduğunda Hacettepe ilk sırayı almakta, onu ODTÜ ve Başkent üniversiteleri izlemekte; sosyal bilimlerde söz konusu olunca, Bilkent ilk sırayı, Koç ikinciliği, Boğaziçi üçüncülüğü almakta; sanat ve beşeri bilimlerde söz konusu olduğunda ise yine Bilkent ilk sırayı, Boğaziçi ikinciliği, ODTÜ ise üçüncülüğü almaktadır. AB ülkeleri ve AB'ye aday ülkelerle Türkiye'nin yayın performansı karşılaştırıldığında ise, Türkiye'nin kişi başına yayın sayısı bakımından hepsinden geri kaldığı ortaya çıkmaktadır.

3. Teorik ve Kavramsal Çerçeve

3.1 Bilimsel/Akademik Performansın Değerlendirilmesi Süreci Üzerine

“Günümüz dünyasında her profesyonelin değerlendirilmesi performans ölçütlerine dayanarak yapılmaktadır. Eğer içinde yaşadığımız toplumların kayırmacılığın hakim olduğu adaletsiz toplum haline gelmesini istemiyorsak, insanların anonim ilişkiler içinde başarılarının karşılıklarını aldıkları toplum haline gelmesini özlüyorsak bu tür değerlendirme süreçlerini savunmamız ve geliştirmemiz gerekiyor. Aslında bunun her türlü emeğe saygılı olunmasının bir ön koşulu olduğu söylenebilir” (Tekeli, 2002:159).

1980 sonrası Batıda refah devleti anlayışının gerilemesiyle birlikte, liberal siyasi ve iktisadi politikaların yeniden dünyanın gündemine oturduğu görülmüştür. Bu liberal politikaların en temel özelliği, devletin küçültülmesi, kamu harcamalarının kısıtlanması, rekabetçi piyasanın her alanda hakim ve etkin kılınması, girişimci, şeffaf, sivil insiyatif ve yönetim (governance) ilkelerinin ön planda olduğu siyasal ve toplumsal bir kültürün geliştirilmesidir. 1980'lerin başında yaşanan bu siyasal ve ekonomik sürecin üniversiteleri elitist eğitimden, kitlesel eğitimin yapıldığı kurumlara dönüştürmesi, üniversitelerin de hem yapısal, hem de yönetsel bakımdan değişmesini kaçınılmaz kılmıştır. Yapısal açıdan üniversiteler çok işlevli, kitlesel eğitim-öğretimin yapıldığı, rekabetin ön planda tutulduğu yerler haline gelirken, yönetsel açıdan öğretim üyelerinin yönetim kurulları ile idare ettikleri kurumlar olmaktan çıkarak, girişimciliğin ağırlık kazandığı, yönetimde işletmecilik ilke ve kaygılarının ön plana geçtiği kurumlar haline dönüştüler. Böyle bir ortamda tüm bilim insanlarının atama ve yükseltmelerinde yapılan değerlendirmelerin dıştan bürokratik süreçlerle gerçekleştirilmesi yerine, değerlendirmelerin nesnelleştirilmesi bir zorunluluk haline gelmiştir (Tekeli, 2002).

1980'lerden bu yana hükümetlerin, özel sektörün ve toplumun değişik kesimlerinin yüksek öğretimin niteliğinin yükseltilmesi üzerine taleplerinin artması, bir çok ülkede yüksek öğretim kurumlarının akredite edilmesi ve niteliğinin izlenmesi ile uğraşan çeşitli organizasyonların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu çerçevede ABD'de 19 hükümet dışı akreditasyon kuruluşu sürekli şekilde üniversite ve kolejlerin niteliklerini izlemekte ve değerlendirmektedir. Keza aynı uygulama daha sonra Avrupa ülkeleri arasında da kabul görmüş ve üniversitelerde uygulanmaya başlanmıştır (Şenses, 2003:2-3). Örneğin İngiltere'de kurulan *The Higher Education Funding Council For England* (İngiltere Yüksek Eğitim Fonu Konseyi) azalan kamu fonlarının üniversiteler arasındaki dağılımının belirlenmesinde her beş yılda bir yapılan *Research Assessment Exercise* (Araştırma Değerlendirme Çalışması) adlı bölümlerdeki öğretim üyelerinin bilimsel yayın performanslarına göre oluşturulan sıralama raporunu dikkate almaktadır (Johnston, 1997:6). Bu bağlamda özellikle ABD ve İngiltere'deki üniversiteler eğitim, araştırma ve diğer kriterler dikkate alınarak sıralanmakta ve bu sıralama düzenli şekilde kamuoyu ile paylaşılmaktadır. Böylece akreditasyon kuruluşların sıralamaları ülkelerin bilimsel gelişmişliğinin ya da yükseköğretim kurumlarının kalitesinin temel göstergesi olarak kullanılmaya başlanmıştır. Ayrıca üniversitede öğrenim görmek ya da araştırmacı olmak isteyen kişiler, lisans/lisansüstü çalışma yapacağı üniversite/bölümü seçerken bu kuruluşlar tarafından yapılmış sıralamayı dikkate almakta ve bu, seçimlerinde önemli belirleyici unsurlardan birini oluşturmaktadır.

Akademik performans üç temel unsura göre değerlendirilmektedir: Araştırma, öğretim ve idari görev/hizmet (Johnston, 1997; Muller, 1989). ABD ve İngiltere'de 1980'lere kadar akademik atama, yükseltme ve kadro alma (tenure) sürecinde öğretim faaliyeti araştırma faaliyeti kadar dikkate alınırken, 1980 sonrası yaşanan gelişmeler araştırmanın payının giderek artmasına yol açmıştır. Hatta bazı üniversitelerde araştırma performansı tek ölçüt olarak bile kullanılmaktadır. 1990'ların başında ABD'deki çoğu üniversitede akademik atama ve yükseltmelerde araştırmanın %85'i, öğretimin %10'u ve idari görevin %5'i kriter alınıyordu (Muller, 1989:193). Performans değerlendirme sürecinde öğretim ve idari hizmetin araştırmaya göre daha az ağırlığa sahip olması, kısmen ilk ikisinin nicel/objektif değerlendirme zorluğu olması nedeniyle, kısmen de genel akademik görüşün araştırmaya birincil öncelik tanınması ile açıklanmaktadır. Günümüzde bilimsel performansın değerlendirme sürecinde hem gelişmiş, hem de gelişmekte olan ülkelerde kullanılan ana kriter *araştırma*dır. Çoğu disiplinin araştırma bulgularını bastığı temel yayın ise mesleki bilimsel dergilerdir (Johnston, 1997:5-6).

Bilimsel performans değerlendirme süreci ile ilgili farklı ülkeler farklı uygulamalar yürütmüşlerdir. Bazıları kantitatif göstergelere daha fazla vurgu yaparken, bazı ülkeler kalitatif performans göstergelerini ön plana çıkarmışlardır. Ancak ortak olan kriter uluslararası yayın ve araştırma etkinliklerinin hem üniversitelerin, hem de bilim insanlarının performansının değerlendirilmesinde ön plana çıkmasıdır. Bu gelişme ile birlikte uluslararası dergilerde yayınlanan makale sayısı, yayınların yapıldığı bilimsel dergilerin indekslerce taranmakta olması ve seçkinlik

düzeyle bu yayınlara yapılan atıfların sayısı özellikle fen bilimleri alanında bilim insanlarının performansının değerlendirilmesinde üç temel ölçüt haline gelmiştir. Buna karşın sosyal bilim insanlarının performansının değerlendirilmesi bir çok ülkede sorun olarak algılanmakta ve fen bilimleri için kullanılan ölçütlerin sosyal bilimler için kullanılması her durumda mümkün olmamakta ve bir çok sakınca yaratmaktadır (Denkel vd., 1999; Şenses, 2003; Tekeli, 2002).

3.2 ISI, SCI-SSCI-A&HCI Atıf İndeksleri ve Dergi Etki Faktörü

Uluslararası bilimsel yayınların nitelik ve niceliğini keşfettiği atıf indeksleri sayesinde yarım asırdır ölçen dünyanın en önemli bilim kurumlarından biri olan ISI (Institute for Scientific Information-Bilimsel Bilgi Enstitüsü), 1958 yılında Eugene Garfield tarafından ABD'nin Philadelphia kentinde kurulmuştur. Gerçekten Profesör Garfield, scientometri alanında ürettiği ve bugün dünyada milyonlarca bilim insanı ve araştırmacı tarafından kullanılan bilimsel araçların tümünün [SCI, SSCI ve A&HCI gibi atıf indeksleri (Citation Index), Etki Faktörü (Impact Factor), Bilim Ağı (Web of Science), Current Contents, Dergi Atıf Raporları (Journal Citation Reports-JCR) ve Dergi Performans Göstergeleri (Journals Performance Indicators)] sahibi ve yaratıcısıdır. Bu nedenle yukarıda belirtilen tüm bilimsel enstrümanlar ile ISI'nın nasıl ortaya çıktığı ve geliştiği esasında Garfield'in kişisel yaşam hikayesinin parçalarını oluşturmaktadır. Çünkü Garfield atıf ve indeksleme işine tüm hayatını adamıştır. Bu nedenle indeksleme ve atıf analizi Garfield'in entellektüel ve girişimci kimliğinden ayrı tutularak açıklanamaz (Cawkell ve Garfield, 2001).

Garfield 1949'da Kolombiya Üniversitesi kimya bölümünden mezun olduktan sonra, bir süre John Hopkins Üniversitesi kütüphanesinde tıbbi indeksleme projesinde çalışmış, daha sonra Kolombiya Üniversitesi Kütüphanecilik bölümünden mastır derecesi aldıktan sonra 1960 yılında da Pennsylvania Üniversitesi'nden doktorasını elde etmiştir. Bu dönemde Garfield, tıp ve özellikle kimya alanında yayınlanan makaleleri indeksleyerek tüm bilim insanlarının kolaylıkla ulaşabileceği bir veritabanı oluşturma ve aynı zamanda daha önemli olarak bilim insanlarının hak ettiği değeri ve tanınmasını açıkça gösterecek bir bilimsel ödül sistemi olarak tanımladığı atıf analizi ile uğraşmıştır (Cawkell ve Garfield, 2001:79-80). Garfield, ilk 1953'te bir sempozyumda dile getirdiği atıf indeksi yani SCI ve etki faktörü düşüncesini, 1955 yılında ünlü Science dergisinde bir makale olarak yayımladı (Garfield, 1999:979; Cawkell ve Garfield, 2001:81). Garfield bu düşüncelerini ilk olarak 1955'te kurduğu Eugene Garfield Associates Inc. adlı küçük bir şirketle yürürlüğe koydu. Çok zor maddi şartlara altında ilk olarak kimya ve tıp dergilerinin içindekiler sayfasını çoğaltarak bastığı ve *Current Contents* (CC)³ adını verdiği ilk indeksleme ürününün, zaman içinde üniversiteler ve tıpçılar tarafından duyularak alınması sonucu başarılı oldu. Bunun sonucunda Garfield, 1958 yılında şirketinin adını daha bilimsel olması amacıyla ISI olacak şekilde değiştirdi ve 1992 yılında dünyanın sayılı çokuluslu şirketlerinden biri olan Thomson Corporation'a ISI'yı satıncaya kadar başkanlığını yürüttü (Cawkell ve Garfield, 2001). ISI bugün, 13 bin dergiyi kapsayıp 9 binini tarayan, 300 milyon referansı içeren 23 milyondan fazla makaleyi içeren bir veri tabanı olan, 1000'e yakın kişinin çalıştığı, yedi ayrı ülkede bölgesel ofisi olan bir şirket olarak bilim dünyası içinde çok önemli bir yer teşkil etmektedir.

ISI/Garfield tarafından geliştirilen en önemli araçlardan biri olan SCI (Science Citation Index-Fen Bilimleri Atıf İndeksi) fikri, Amerikan mahkemelerindeki davaların listesini ve bu davalara yapılan atıfların bir kaydığını içeren "Shepard Atıfları"ndan ilham alınarak oluşturulmuştur. 1961 yılında 600 dergiyi içeren bir veri tabanı olarak yaratılan SCI, 1964'ten itibaren düzenli periyotlarla yayınlanmaya başladı. Çok sayıda bilim insanının başarısız olacağına inandığı SCI, ancak çok uzun uğraşlardan sonra evrensel olarak kabul edilmiş ve özellikle son 15 yıl içinde standart bibliografik bir araç haline gelmiştir.

ISI sağlık, mühendislik ve temel bilimleri kapsayan SCI'nın başarılı olmasını takiben, 1972 yılında sosyal bilimleri de içene alan SSCI dizinini yaratmıştır. Daha sonra benzer çalışmayı sanat ve beşeri bilimleri de kapsayacak şekilde genişleterek, 1978'de üçüncü indeksleme ürünü olan A&HCI'yı yaratmıştır. 1980 yılında her üç indeksin CD-ROM kullanarak taranmasını sağlayan bir sistem geliştirdikten sonra, 1997 yılında SCI, SSCI ve A&HCI dizinlerine "ISI Web of Knowledge" internet

platformu üzerinden erişilen *Web of Science*'ı (WOS) yaratmıştır. WOS, dünyanın en prestijli, etki faktörü en yüksek 9000'in üzerinde dergiye ait makalelerin yer aldığı, her hafta güncellenen bir veri tabanıdır. Bu veri tabanı ile: (1) Bir araştırmaya kimin atıf yaptığı ve güncel araştırmaları desteklemek için onun nasıl kullanıldığı görülebilmektedir. (2) Meslektaş ve rakiplerin araştırma çalışmaları takip edilebilmektedir. (3) Bir fikrin geçmişi veya bir yöntemin geçmişten günümüze gelişimi izlenebilmektedir. (4) Bir fikir, kavram ya da konu ile ilgili yapılmış tüm makaleler bulunabilmektedir (Sevinç, 2004).

WOS ya da Bilim Ağı veri tabanı daha önce de belirtildiği gibi üç indeksten meydana gelmektedir. Bunlardan ilki, astronomi, bilgisayar, biyoloji, coğrafya (fiziki), eczacılık, fizik, kimya, matematik, istatistik, tıp, mühendislik ve teknoloji, ziraat ve veterinerlik gibi bilim ve teknoloji konularını kapsayan *SCI*'dir. Bu indeks sayesinde 1945'ten bugüne güncel ve geriye dönük tüm literatüre ilişkin bilgi elde edilebilmektedir. Fen bilimleri atıf indeksi, *SCI-Expanded* ve *SCI* şeklinde iki kısma ayrılır. *SCI*'nin bütünü *SCI-Expanded* kapsamında yer alır. Şubat 2005 itibarıyla, *SCI-Expanded*'ta 150'den fazla disiplini kapsayan toplam 6348 dergi taranmakta iken, *SCI* olarak tabir edilen çekirdek koleksiyon (core journals) 100 disipline ait 3762 dergiyi kapsamaktadır.

WOS veritabanında yer alan ikinci dizin *SSCI*'dir. *SSCI*; antropoloji, felsefe, coğrafya (beşeri), endüstriyel ilişkiler, hukuk, kütüphanecilik, iktisat, işletme, psikoloji, sosyoloji, kamu yönetimi ve siyaset bilimi, şehir çalışmaları, tarih ve uluslararası ilişkiler gibi 50 sosyal bilim disiplinine ait konularını kapsamaktadır. 1956'dan günümüze ilgili literatüre ait bilgileri içeren bu veri tabanında, Şubat 2005 itibarıyla 1800 dergi yer almaktadır.

WOS veri tabanının üçüncü dizini *A&HCI*'dir. Bu indeks arkeoloji, dans, dilbilim, edebiyat, folklor, felsefe, ilahiyat, mimarlık, müzik, radyo-televizyon-sinema, tarih ve tiyatro gibi sanat ve insan bilimleri konusunda 20'nin üzerinde disiplini kapsamaktadır. 1975'ten günümüze tarama yapılabilen bu indeks, Şubat 2005 itibarıyla toplam 1131 dergiyi kapsamaktadır.

Etki faktörü (impact factor) düşüncesi ilk kez *Science* dergisinde Garfield tarafından ortaya atıldığını daha önce de belirtmiştik. 1960'ların başında Garfield ve çalışanı Sher *SCI* için dergiler seçmeye yardımcı olması için dergi etki faktörünü yarattı. Alanında büyük, önemli ve çok sayıda atıf alan dergilerin *SCI* indeksinde taranması gerekiyordu. Bununla birlikte küçük ama önemli bazı dergilerinde *SCI*'de taranması gerekiyordu. Fakat sadece yayın ya da atıf sayısına bağlı kalırsa bu tip küçük dergiler *SCI* için seçilemezdi. İşte dergilerin büyüklüğüne ve boyutuna bakmaksızın onları birbiriyle kıyaslayacak basit bir yöntem ihtiyacı duyuldu ve böylece dergi etki faktörü yaratıldı (Garfield, 1999:979).

Dergi etki faktörü ya da kısaca kullanıldığı şekliyle etki faktörü, bir derginin önceki iki yıl içinde yayınladığı makalelerin toplamına o yıl içinde yapılan atıfların, önceki iki yıl içinde yayınlanan makale sayısına oranıdır (Garfield, 1994, 1999; Turner II, 1988). Böylece, iki yıl boyunca yayınlanmış makalelerin bir sonraki yıl aldığı atıf sayısı etki faktörünü belirlemektedir. Örneğin, *Annals of the Association of American Geographers*'in 2003 yılındaki etki faktörü şu şekilde hesaplanmaktadır:

2002 yılında basılan makalelere 2003'teki atıfların sayısı= 58	2002 yılında basılan makale sayısı= 36
2001 yılında basılan makalelere 2003'teki atıfların sayısı= 82	2001 yılında basılan makale sayısı= 35
Toplam 140	Toplam 71

$$\text{Etki faktörü} = \frac{\text{Son iki yıldaki makalelerin 2003'de aldığı atıf sayısı}}{\text{Son iki yılda basılan makale sayısı}} = \frac{140}{71} = 1,972$$

Etki faktörü şüphesiz iki yıldan daha fazla bir zaman dilimi için de hesaplanabilir (Garfield, 2000). Ancak bu durumda güncelliğini yitirme ile karşı karşıya kalabilmektedir. Etki faktörü kadar sık kullanılmamakla birlikte, atıf analizlerinin en sık kullanılan diğer önemli aracı *anımsalılık indeksi* (immediacy index)'dir. Bu indeks, bir dergide bir yılda yayımlanan makalelere yapılan atıfların sayısının, aynı yıl dergide yayımlanmış makalelerin sayısına bölünmesi ile elde edilen bir orandır. *Annals of the Association of American Geographers* örneğinden devam edersek, 2003 yılında dergide basılan makalelerin aldığı atıf sayısı 7, yine aynı yıl *Annals*'da basılan makale sayısının 42 olduğu göz

önüne alınırsa, $7/42=0,167$ sayısı Annals'ın anıdalık indeksini vermektedir. ISI anıdalık indeksi ile birkaç ay içinde hızla atıf alan makaleleri *sıcak yazılar* (hot papers) adı altında iki ayda bir yayınladığı Science Watch (Bilim Saati) ile haftalık yayını Current Contents'de belirler. Bu sıcak yazıların üzerinden iki yıl geçtikten sonra çok yüksek atıf aldıkları doğrulanırsa, bu tip makaleler *atıf klasikleri*⁴ (citation classics) olarak nitelendirilir (Garfield, 1999:980; Wrigley ve Matthews, 1986:185).

Dergi etki faktörü birçok amaç için kullanılan son derece yararlı bir araçtır (Garfield, 1994a, 1994b). Etki faktörü, kütüphanecilere hangi derginin satın alınacağı veya aboneliği konusunda; yayıncılara, rakiplerini izleme, yeni dergi yayını için fırsat sağlama ve mevcutların yayını ile ilgili karar verme konusunda; editörlere, dergilerin editöryal politikalarının ve amaçlarının etkinliğini değerlendirme ve dergiyi ayakta (prestijli) tutmayı nasıl sağlayabileceklerini belirleme konusunda; araştırmacılara,⁵ hangi dergide yayın yapacağına yardımcı olma, bastığı yayının statüsünü belirleme ve araştırma konusuyla ilgili dergileri tanımlama konusunda; enformasyon analistlerine, bibliometrik ve scientometrik trendleri izlemek suretiyle disiplinler arasındaki ve disiplin içindeki atıf şekillerini çözümü ve böylece bilimlerin sosyolojisini ortaya koyma konusunda yardımcı olmaktadır.

ISI dergi etki faktörünü 1960'larda icat etmesine rağmen, *Dergi Atıf Raporlarını* (JCR) ilk kez 1975'de SCI ve SSCI'nın bir parçası olarak basmaya başladı ve halen etki faktörü her yıl dergi atıf raporları şeklinde ISI tarafından yayınlanmaktadır. JCR, hem SCI, hem de SSCI da taranan tüm dergilerin disiplinlere göre yıllık performansını göstermektedir. Ayrıca JCR, derginin ülkesi, yayıncısı, dili, yayın sıklığı, kategorisi, makale sayısı, aldığı atıf sayısı vb. pek çok bilgiyi içermektedir.

ISI'nın atıf indekslerine girecek *dergileri seçimi ve değerlendirmesi* konunun diğer önemli bir boyutunu oluşturmaktadır. ISI editöryal komitesi her 15 günde bir dergi seçim ve değerlendirme işlemi yürütmektedir. Bu çalışmalar sonucu veri tabanına dergiler eklenmekte ve çıkarılmaktadır. ISI editörleri inceleme kapsamına alınma isteği ile her yıl yaklaşık 2000 dergiyi değerlendirmekte⁶ ve bunların yaklaşık %10-12'sini kabul ederek veri tabanına eklemektedir. Aynı zamanda ISI veri tabanında halen taranmakta olan dergileri de sürekli izlemekte ve standartları yerine getiremeyen ya da koruyamayanları veri tabanından düşürmektedir. Kendi alanında uzman ISI editörleri, dergi seçme ve değerlendirme sürecinde temel dergi standartları, editöryal içerik, uluslararası çeşitlilik ve atıf analizleri gibi bir çok nicel ve nitel faktörü göz önünde bulundurarak dergileri değerlendirmektedir (Testa, 2005).

Derginin muntazam aralıklarla zamanında yayınlanması, uluslararası editöryal geleneklere uyması, hangi dilde yazılırsa yazılsın her makalenin İngilizce başlığı, özeti ve anahtar kelimelerinin olması, atıf yapılmış referansların özellikle İngilizce olması, yayınlanan makalelerin içerik, yöntem ve bulguların orijinalliyi ile referansların doğru ve eksiksiz şekilde hakem değerlendirme (peer review) sürecinden geçmekte olması ISI'nın olmazsa olmaz *temel dergi standartlarını* oluşturmaktadır.

ISI'nın taramaya kabul edeceği bir derginin *editöryal içerik* ve konu açısından veri tabanını zenginleştirici ve çeşitlendirici nitelikte olması gerekmektedir. Bunun yanında ISI, uluslararası kullanıcı kitlesinin gereksinimlerini göz önüne alarak, derginin hem yazarlarının hem de makalelerinin kaynakçasının coğrafi temsil düzeyi yüksek *uluslararası çeşitliliğe* sahip olmasını bir diğer ölçüt olarak ele almaktadır. Son olarak ISI, veri tabanında halen taranmakta olan dergiler için dergi etki faktörü ve anıdalık indeksini kullanırken, seçim sürecinde olan bir dergi için editör, editöryal danışma kurulu üyeleri ve dergide yayın yapmış olan yazarların daha önceki yayınlarını nerede yaptığı ve onların ne kadar atıf aldığını belirleyen *atıf analizlerini* derginin kabul/reddi için ölçüt olarak kullanmaktadır.

4. Veri ve Yöntem

Bu çalışma ISI tarafından "Web of Knowledge" internet platformu üzerinde yaratılmış iki temel kaynağa dayanmaktadır. Dünya bilimine yön veren bu eşsiz iki kaynaktan biri, daha önce de belirtildiği üzere 1945'den günümüze üç ayrı indekste yer alan yayınlara ait tüm bilgileri içeren WOS elektronik veri tabanıdır. Çalışmada kullanılan diğer veri kaynağı ise, 1970'lerden günümüze 200 bilim dalına ait 7500'den fazla dergi hakkında atıf bilgilerini içeren JCR elektronik veri tabanıdır.

Çalışma, yöntem bakımından üç aşamada gerçekleştirilmiştir. *İlk aşamada*, Ulusal Akademik Ağ ve Bilgi Merkezi (ULAKBİM) tarafından sağlanan JCR veritabanı kullanılarak, 2002 ve 2003 yıllarında SCI indeksinde yer alan fiziki coğrafya dergileri (Çizelge 2) ile SSCI indeksinde yer alan beşeri coğrafya dergileri (Çizelge 3) tespit edilmiştir. Daha sonra tespit edilen 66 coğrafya dergisi için Şubat ve Mart 2005 tarihinde ULAKBİM'in WOS veritabanı kullanılarak çevrimiçi (online) tarama yapılmış ve 1945-2005 arasında bu dergilerde basılmış adresinde *Türkiye* coğrafi kodu bulunan tüm yayınlar elde edilmiştir. Tarama sonucu elde edilen yayınlar yazarların adı, yayının başlığı, dili, türü ve aldığı atıf sayısı, derginin adı, yayınlandığı yıl, cilt ve sayfa numaraları ile yazar(ların) bölümleri ve üniversiteleri şeklinde sınıflandırılarak kaydedilmiştir. Kaydedilen verilerin analizi sonucu, fiziki ve beşeri coğrafya dergilerinde yayın yapan coğrafyacı ve coğrafyacı olmayan araştırmacılar belirlenerek, her iki kategori için yayınların yıllara, mesleklere, bölümlere ve üniversitelere göre dağılımı tablo ve grafiklere dökülmüştür (Şekil 1, 2, 3; Çizelge 5 ve 6).

Çalışmanın *ikinci aşamasında*, Türk coğrafyacılarının yayın performansını tam anlamıyla ortaya çıkarabilmek amacıyla ISI'da coğrafya kategorisi dışında taranan dergilerde (66 dergi dışında kalan) Türk coğrafyacılarının yayın yapabilecekleri varsayımı göz önüne alınarak, tekrar bir tarama yapılması gündeme gelmiştir. Bu çerçevede 9000'e yakın derginin 60 yıl için tek tek taranmasının mümkün olamayacağı göz önünde tutularak, yazar bazında bir sorgulamanın yapılması gerekmiştir. Bu durum 1945'ten günümüze Türkiye'de yaşamış ve halen yaşamakta olan tüm Türk coğrafyacıların tespit edilerek, tek tek WOS veritabanında sorgulanması anlamına gelmekteydi. Türkiye'de Amerikan Coğrafyacılar Derneği'nin Association of (American Geographers-AAG) her yıl ABD ve Kanada için yayınladığı bölümler ve akademisyenler hakkında bir çok bilgiyi içeren rehber eserlerin (Guide to Programs in Geography in the United States and Canada ve Association of American Geographers Directory) olmaması, bu işlemi yapmayı son derece güçleştirmekle beraber, birkaç temel yayını, coğrafya dergilerini ve internetteki coğrafya bölümü web sitelerini referans noktası olarak coğrafyacıların isimlerini tespit etmeye çalıştık. Bu yayınlardan en önemlisi, Özey (1998) tarafından Türkiye üniversitelerinde coğrafya eğitim ve öğretimi ile üniversitelerdeki coğrafya bölümleri ve anabilim dallarının kuruluşları, gelişmeleri, akademisyenleri ve onların akademik çalışmalarını ele alan kapsamlı çalışmasıdır. Bu çalışma 1970'lerin başından itibaren üniversitelerde akademik hayata atılan tüm coğrafyacıların adlarını içermektedir. Coğrafyacıların adlarını tespit etmede başvurulan diğer başlıca referans eserler Erinç (1973), Akkan (1998), Doğanay (1995) ve Yiğit (1995) tarafından kaleme alınmıştır. Bunun yanı sıra elde edilen isimlerin kontrolü, gözden kaçanların bulunması ve üniversite dışındaki kurumlarda çalışan, uluslararası yayın yapması olası coğrafyacı/jeomorfoloğların tespiti amacıyla coğrafya meslek dergilerinin⁷ tüm sayıları incelenmiştir. Ayrıca akademisyenlerle ilgili en güncel bilgilere erişmek amacıyla internet üzerinde halen mevcut olan tüm coğrafya bölümleri ile eğitim fakültelerinin içerisinde yer alan coğrafya eğitimi/anabilim dalı ve diğer ilgili bölümlerin (sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenliği) web siteleri incelenerek hem yeni coğrafyacıların isimleri belirlenmiş, hem de önceki listenin kontrolü yapılmıştır. 1945'ten günümüze geçen 60 yıllık dönemde yaşamış ve halen yaşamakta olan yüzlerce akademik faaliyette bulunmuş coğrafyacının adını tespit etmeyi amaçlayan tüm bu işlemlerden sonra elde edilen isimler tek tek WOS veritabanında sorgulanarak saptanan yayınların listesi tablo haline dönüştürülmüştür (Çizelge 7 ve 8).

Çalışmanın *üçüncü aşamasında* ise, Türkiye'nin uluslararası bilime katkı düzeyinin ve performansının ne ölçüde olduğunu belirleyebilmek amacıyla karşılaştırmalı bir analize başvurulmuştur. Bu çerçevede öncelikle gelişmişlik düzeyi birbirine yakın, benzer tarihsel geçmiş ve tecrübelere sahip, ancak kıyaslanmanın mümkün olduğunca objektif olabilmesi için farklı dil ve kültürel özellikleri bulunan (Anglo-sakson olmayan) ve farklı coğrafi bölgelerde yer alan dört ülke örneklem olarak seçilmiştir (Bkz. çizelge 11). Karşılaştırma yapılacak ülkelerin seçiminin ardından, daha önce de açıklandığı gibi ISI kapsamında fiziki ve beşeri coğrafya kategorisi altında taranan 66 dergide son beş yıl içerisinde her ülkenin yaptığı yayınlar coğrafyacı olan ve olmayan şeklinde dergilere göre sorgulanmıştır. Bunu takiben daha önce birinci aşamada belirtilen yol aynen izlenerek elde edilen yayınlar önce sınıflandırılmış ve daha sonra da tablolştırılmıştır (Çizelge 9 ve 10).

5. Bulgular

5.1 Türkiye'nin Uluslararası Yayın Performansı

Coğrafya biliminin uluslararası yayın performansını değerlendirmeden önce konunun daha iyi anlaşılabilmesi açısından genel olarak Türkiye'nin 1970'lerden günümüze geçirdiği aşamayı indekse soktuğu yayın sayısına göre değerlendirmek amacıyla çizelge 1 oluşturulmuştur. Her üç indeks bazında da Türkiye'nin performansı kayda değer gözükmemektedir. Nitekim 30 yıl içinde her üç atıf indeksinde de Türkiye ortalama 20 sıra birden yükselmiştir. Çin, İspanya, Güney Kore ve Tayvan'dan sonra dünya sıralamasındaki en büyük sıçramayı Türkiye'nin gerçekleştirdiği, buna karşın Türkiye'nin her alanda rakibi olan Brezilya, Meksika, Arjantin, Polonya ve Yunanistan'ın aynı yerlerini koruduğu hatta bazılarının gerilediği, Portekiz'in ise ilerlemesine rağmen Türkiye'ye yetişemediği görülmektedir. Yayın sayısı göz önünde bulundurularak yapılan bu nicel analize göre, Türkiye'nin 1970'lerden günümüze dünya bilimine katkısı hızla artarak, dünya sıralamasında üst basamaklara tırmanmıştır. Bununla beraber sadece yayın sayısındaki artışa bakarak yapılan değerlendirmeler yanıltıcı olabilmektedir. Bu nedenle ülke nüfусünü dikkate alarak yapılan sıralamalar, on bin kişiye düşen yayın sayısı, öğretim üyesi başına düşen yayın sayısı ve yayımlara yapılan atıf sayısı gibi niteliksel analizlere başvurmak gerekmektedir. Bu niteliksel kriterleri göz önünde bulunduran bazı çalışmalar göre, Türkiye'nin dünya sıralamasındaki yeri daha geridedir (Ak ve Gülmez, 2004; Arıoğlu ve Girgin, 2002; Denkel vd., 1999; Yurtsever vd., 2001,2002). Örneğin 2003 yılında on bin kişiye düşen yayın sayısı Singapur'da 13,2, Yunanistan'da 7,2, Macaristan'da 5,2, Portekiz'de 4,8 ve Polonya'da 3,5 iken Türkiye'de 1,7'dir. Söz konusu ülkeler yayın sayısı bakımından Türkiye'nin gerisinde kalmakla beraber, Türkiye'nin bu ülkeleri gerçek anlamda geride bırakabilmesi için yayın sayısını yaklaşık 2-3 kat artırması gerekmektedir.

Çizelge 1. SCI, SSCI ve A&HCI atıf indekslerine giren yayın sayısına göre ülkelerin dünya bilimindeki yeri

SCI Ülkeler	Dünya sıralaması			İndekse giren yayın sayısı			SSCI Ülkeler	Dünya sıralaması			İndekse giren yayın sayısı			A&HCI Ülkeler	Dünya sıralaması			İndeksteki yayın sayısı		
	1973	1988	2003	1973	1988	2003		1973	1988	2003	1973	1988	2003		1973	1988	2003	1973	1988	2003
ABD	1	1	1	157828	251732	333079	ABD	1	1	1	38419	56251	66190	ABD	1	1	1	16409	28864	19668
Japonya	7	4	2	160049	46543	87330	İngiltere	2	2	2	6277	11862	16385	İngiltere	2	2	2	2763	6823	6936
İngiltere	2	2	3	34431	61218	85897	Kanada	3	3	3	3997	6027	7224	Kanada	3	3	3	1948	3581	1906
Almanya	4	3	4	23428	49691	78858	Almanya	4	4	4	1384	3137	5445	Almanya	4	4	4	637	2275	1230
Fransa	5	6	5	18395	36975	55293	Avustralya	5	5	5	1272	2838	5028	Fransa	5	5	5	519	1247	977
Çin	93	17	6	14	6558	49283	Hollanda	12	7	6	280	1262	3356	Avustralya	6	6	6	473	1048	946
Kanada	6	7	7	16497	31177	42907	Fransa	6	6	7	678	1385	2739	Hollanda	15	9	7	79	392	385
İtalya	10	8	8	6404	18359	42441	İsveç	9	11	8	440	746	1909	İtalya	9	8	8	149	416	374
İspanya	26	14	9	1019	9350	29176	Japonya	10	10	9	332	858	1748	İspanya	25	11	9	30	345	338
Avustralya	21	10	10	7318	14074	26352	İtalya	14	12	10	216	629	1742	İsrail	8	7	10	164	425	272
Rusya	3	5	11	25001	38641	25452	İspanya	35	24	11	31	240	1721	Yeni Zeland	10	15	11	122	206	212
Hollanda	13	11	12	4361	13436	23809	İsrail	8	8	12	460	1020	1371	Belçika	12	14	12	97	208	207
Hindistan	8	9	13	8140	14625	22363	Çin	82	28	13	3	160	1370	İrlanda	16	13	13	66	211	199
Güney Kore	65	37	14	48	1248	22237	İsviçre	11	15	14	284	481	1233	İsviçre	13	19	14	93	174	167
İsveç	11	12	15	5344	11303	17345	Belçika	15	16	15	215	426	1069	İsveç	22	20	15	40	131	159
İsviçre	12	13	16	4966	9355	17297	Yeni Zeland	19	14	16	184	501	979	Japonya	18	12	16	58	218	139
Brezilya	27	26	17	1012	3073	16113	Finlandiya	21	19	17	144	354	930	Güney Afrika	26	16	17	28	194	128
Tayvan	38	30	18	247	2005	13433	Norveç	18	21	18	212	339	819	Avusturya	20	17	18	51	190	124
Polonya	16	18	19	3005	6252	13388	Danimarka	17	20	19	214	351	749	Rusya	7	10	19	312	376	115
Belçika	17	16	20	2883	6586	13149	Tayvan	33	31	20	34	131	670	Çin	60	28	20	4	69	109
Türkiye	40	42	21	209	838	11672	Rusya	13	9	21	261	942	662	Norveç	28	25	21	26	80	100
İsrail	15	15	22	3431	7030	11461	Hindistan	7	13	22	597	569	609	Finlandiya	29	21	22	26	122	92
Avusturya	21	21	23	1848	4440	9537	Güney Kore	67	37	23	8	55	592	Danimarka	21	22	23	46	105	88
Danimarka	18	19	24	2627	5372	9443	Güney Afrika	16	18	24	214	391	583	Hindistan	14	18	24	89	176	76
Finlandiya	22	22	25	1765	4357	8551	Avusturya	23	22	25	109	272	572	Güney Kore	37	53	25	10	10	66
Yunanistan	36	31	26	403	1976	7270	Brezilya	29	23	26	42	264	571	Türkiye	65	46	26	2	14	63
Meksika	35	33	27	598	1689	6474	Türkiye	49	42	27	18	46	501	Meksika	23	27	27	37	70	56
Norveç	20	25	28	1981	3265	5681	Meksika	27	32	28	75	129	455	Arjantin	34	32	28	15	44	56
Arjantin	24	28	29	1589	2138	5554	Singapur	37	34	29	31	109	428	Yunanistan	24	29	29	36	68	54
Çek Cum.*	14	20	30	3609	4508	5549	Yunanistan	32	33	30	35	121	417	Brezilya	31	31	30	21	55	52
Singapur	47	44	31	150	654	5279	İrlanda	20	26	31	159	215	385	Tayvan	63	43	31	3	16	49
Macaristan	19	24	32	2301	3290	4966	Macaristan	25	30	32	96	141	222	Singapur	36	40	32	11	17	39
Portekiz	43	43	33	168	712	4889	Hırvatistan	0	0	33	0	0	0	Polonya	17	26	33	58	75	35
Yeni Zeland	25	27	34	1507	2942	4757	Portekiz	77	45	34	3	41	204	Macaristan	11	23	34	104	99	34
Güney Afrika	23	33	35	1752	4292	4226	Çek Cum.*	22	17	35	137	397	200	Şili	45	36	35	7	31	34
Ukrayna	0	13	36	0	6	3898	Polonya	26	27	36	92	166	198	Portekiz	0	44	36	0	14	28
İrlanda	32	34	37	674	1558	3604	Arjantin	28	39	37	45	51	145	Çek Cum.*	30	24	37	21	98	22
İran	39	60	38	229	156	3113	Slovakya *	22	17	38	137	397	133	Slovakya *	30	24	38	21	98	17
Mısır	87	32	39	17	1713	3086	Şili	30	36	39	40	64	130	Romanya	14	24	39	7	37	12
Şili	34	36	40	621	1353	2836	Tayland	40	41	40	26	46	120	Nijerya	19	30	40	56	56	11
Toplam ülke ve yayın sayısı	153	163	189	369331	700528	1176669	Toplam ülke ve yayın sayısı	114	131	163	57796	94509	132153	Toplam ülke ve yayın sayısı	85	100	104	24837	48951	35797

Kaynak: ULAKBİM (2005)'den hesaplanarak elde edilmiştir.

Not: Ülkeler 2003 yılındaki yerlerine göre sıralanmıştır.

* İşaretli ülke 1973 ve 1988 yılında Çekoslovakya olarak tek ülke ıeklinde görülmektedir.

Türkiye'nin aldığı atıf sayısı incelendiğinde bu durum daha da açık şekilde görülmektedir. Nitekim yayın sayısı Türkiye'den daha az olan bazı ülkelerin (Arjantin, Meksika, İrlanda ve Şili) aldıkları atıf sayısı bakımından Türkiye'nin önünde oldukları işaret edilmektedir (Arnoğlu ve Girgin, 2002:65).

5.2 Türkiye'nin Coğrafya Biliminde Uluslararası Yayın Performansı

Atıf indekslerine göre coğrafya biliminin yayın pratiğini (yayının türü, şekli, atıf düzeyi ve dergi seçimi vb.) ele alan tüm coğrafyacılar, coğrafya biliminin ikili (düalist) yapısı nedeniyle, analizlerini fiziki ve beşeri coğrafya için ayrı ayrı yapma yolunu seçmektedirler (Bkz. Bodman, 1991; Gregory vd., 2002; Gutierrez ve Lopez-Nivea, 2001; Ferguson, 2003; Johnston, 2003; Whitehand, 1985; Turner, 1988; Wrigley ve Matthews, 1986). Gerçekten coğrafya bilimi yüzyıllar boyunca bu ikili yapısından dolayı bir taraftan fen bilimleri içinde, diğer taraftan sosyal bilimler içinde sınıflandırılmaktadır.

Çizelge 2. SCI'daki fiziki coğrafya dergilerinin etki faktörleri, TÜBİTAK sınıflaması ve Türkiye'den yayın sayısı

Derginin Adı	1999	2000	2001	2002	2003	1999-2003 ortalaması	TÜBİTAK'a göre sınıflama	1945-2004 döneminde Türkiye'den yayın sayısı
1 Antarctic Science	1,167	1,433	0,940	0,854	1,265	1,132	B	
2 Arctic	1,438	0,880	0,733	0,840	0,518	0,882	B	
3 Arctic Antarctic and Alpine Research	0,725	1,191	1,214	0,964	0,954	1,010	B	
4 Earth Observation and Remote Sensing	0,000	0,111	0,117	0,105	0,229	0,112	C	
5 Earth Surface Processes and Landforms	1,040	1,247	0,989	1,230	1,246	1,150	B	2
6 Geodinamica Acta	0,972	0,490	0,736	0,978	1,429	0,921	B	17
7 Geografiska Annaler Series A-Physical Geography	1,048	0,868	0,802	1,021	0,349	0,818	B	
8 Geographie Physique et Quaternaire	0,491	0,804	0,698	0,111	*	0,526	C	
9 Geoinformatica	*	*	*	*	0,839	0,839	B	
10 Geomorphology	1,213	1,079	1,301	1,669	1,306	1,314	A	3
11 Global and Planetary Change	**	**	**	1,262	1,993	1,628	A	
12 Global Ecology and Biogeography	0,987	1,026	1,595	1,700	2,054	1,472	A	
13 Holocene	**	**	1,979	1,852	2,281	2,037	A	1
14 International Journal of Geographical Information Science	0,940	0,988	0,905	0,821	0,988	0,928	B	
15 ISPRS Journal of Photogrammetry and Remote Sensing	0,492	0,692	0,963	0,389	0,472	0,602	B	3
16 Journal of Biogeography	1,234	1,440	1,497	1,788	2,097	1,611	A	1
17 Journal of Coastal Research	**	**	**	0,797	0,772	0,785	B	3
18 Journal of Glaciology	**	**	**	1,471	1,819	1,645	A	
19 Landscape Ecology	1,396	1,408	1,863	1,675	1,08	1,484	A	1
20 Landscape and Urban Planning	0,340	0,637	0,477	0,478	0,925	0,571	B	4
21 Mountain Research and Development	0,533	0,444	0,247	0,218	0,312	0,351	C	3
22 Palaeogeography Palaeoclimatology Palaeoecology	**	**	**	1,497	1,766	1,632	A	3
23 Permafrost and Periglacial Processes	0,852	0,983	0,807	0,983	1,210	0,967	B	
24 Photogrammetric Engineering and Remote Sensing	1,006	0,783	0,841	1,176	0,857	0,933	B	6
25 Photogrammetric Record	**	0,282	0,353	0,633	0,519	0,447	B	2
26 Physical Geography	0,274	0,362	0,459	0,629	0,600	0,465	B	
27 Polar Research	0,414	0,246	0,833	0,604	1,120	0,643	B	
28 Progress in Physical Geography	1,435	0,930	1,190	1,048	1,036	1,128	B	
29 Quaternary International	**	**	**	1,087	1,422	1,255	B	
30 Quaternary Research	**	**	**	2,287	2,248	2,268	A	
31 Quaternary Science Reviews	**	**	**	2,842	3,181	3,012	A	11
32 Zeitschrift für Geomorphologie	0,613	0,644	1,151	0,664	0,611	0,737	B	8
Ortalama Etki Faktörü	0,818	0,797	0,897	1,065	1,190	0,953		68

Kaynak: ISI (1999-2003a), ISI (1945-2005) ve TÜBİTAK (2005)'den hesaplamalardan elde edilmiştir

Not: * işareti olan yıllarda sözkonusu dergiler SCI tarafından taranmamaktadır.

** işareti olan yıllarda sözkonusu dergiler SCI tarafından taranmakla birlikte fiziki coğrafya kategorisi dışında sınıflandırılmıştır.

Coğrafyanın bu ikili yapısını en iyi gösteren örneklerden biri, birçok ülkede (ABD ve İngiltere gibi) coğrafya bölümlerinin bazı üniversitelerde sosyal bilimler veya edebiyat fakülteleri (College/Faculty of Social Science, College/Faculty of Liberal Arts, College/Faculty of Arts yada Faculty of Letters) içerisinde yer alırken, bazı üniversitelerde fen fakültesi (College/Faculty of Science) bazen ve daha nadir şekilde her ikisinin birlikte olduğu fakülteler bünyesinde (College of Arts and Science gibi) ya da çevre ve yer bilimleri fakülteleri (College of Environments and Earth Science, College of Earth and Mineral Science) gibi tamamen farklı bir fakülte içerisinde yer alabilmesidir (Johnston, 1994:312). Hatta Avustralya ve Yeni Zelanda gibi bazı Anglo-sakson ülkelerinde genç kuşak coğrafyacılarının düşüncelerini yansıtmak üzere fiziki ve beşeri coğrafyanın iki ayrı bölüm şeklinde iki ayrı fakülte bünyesinde oluşturulduğu üniversitelere de sıkça rastlanmaktadır. Keza benzer durumlara İskandinav ve Doğu Avrupa ülkelerinde de rastlanmaktadır. Nihayet ülkemizde de aynı eğilimin 1930'lardaki Üniversite Reformu sırasında gündeme geldiği, hatta Reform Komisyonu'nun coğrafyayı önce ikiye ayırarak fiziki coğrafyayı fen fakültesine, beşeri

coğrafyayı edebiyat fakültesine bağlamayı düşündüğü, ancak son anda bu uygulamadan vazgeçilerek coğrafyanın eskiden olduğu gibi edebiyat fakültesi içinde kaldığı görülmektedir (Akyol, 1943c:274; Erinç, 1973:19).

Fiziki ve beşeri coğrafyanın farklılığı veya birliği konusundaki tartışmaları bir tarafa bırakırsak, özellikle son 30 yılda fiziki ve beşeri coğrafya arasındaki ayrımın iyice artması (Gregory vd., 2002:136), bu iki bilim dalına mensup coğrafyacıların tamamen farklı bir yayın pratiğinin oluşması sonucunu doğurmuştur. Böylece fiziki coğrafyacılar makalelerini ağırlıklı olarak yer ve çevre bilimcilerle birlikte multidisipliner dergilerde basmaya eğilim gösterirken, beşeri coğrafyacıların özellikle coğrafya dernekleri tarafından yayınlanan ve sosyal bilimler içerisinde yer alan genel ve uzmanlaşmış coğrafya dergilerini tercih ettikleri görülmektedir (Ferguson, 2003:10; Johnston, 2003:139). Fiziki ve beşeri coğrafyanın yayın tarzındaki farklılık üzerine yukarıda yapılan açıklamanın temel nedeni, coğrafyanın bu iki alanını değerlendirirken fiziki coğrafyayı fen bilimleri bağlamında, beşeri coğrafyayı ise sosyal bilimlerin performansı bağlamında analiz etmenin en objektif ve en sık başvurulan yol olmasından kaynaklanmaktadır.

Çizelge 3. SSCI'daki beşeri coğrafya dergilerinin etki faktörleri, TÜBA sınıflaması ve Türkiye'den yayın sayısı

Derginin Adı	1999	2000	2001	2002	2003	1999-2003 ortalaması	TÜBA'ya göre sınıflama	1945-2004 döneminde Türkiye'den yayın sayısı
1 Annals of the Association of American Geographers	2,218	2,109	1,855	2,586	1,972	2,148	A	1
2 Antipode	1,162	1,226	1,385	1,566	1,926	1,453	A	
3 Applied Geography	0,660	0,413	0,571	0,316	0,605	0,513	B	
4 Area	1,153	1,215	0,883	1,256	1,480	1,197	A	1
5 Australian Geographer	0,472	0,590	0,684	1,425	1,135	0,861	B	
6 Canadian Geographer	0,519	0,796	0,554	0,405	0,795	0,614	B	
7 Cartographic Journal	0,156	0,161	0,087	0,069	0,152	0,125	B	2
8 Cultural Geographies	0,658	0,590	0,650	0,841	1,087	0,765	B	
9 Economic Geography	1,277	1,909	1,441	2,455	1,892	1,795	A	3
10 Environment and Planning A	1,129	1,210	1,070	1,463	1,780	1,330	A	7
11 Environment and Planning D Society and Space	2,217	2,152	1,583	2,377	2,269	2,120	A	2
12 Eurasian Geography and Economics	0,629	0,362	0,768	0,857	0,926	0,708	B	
13 Geoforum	0,816	1,518	1,456	1,848	1,273	1,382	A	
14 Geographical Analysis	0,953	1,024	0,659	0,949	0,902	0,897	B	
15 Geographical Journal	0,977	0,930	0,523	0,791	0,395	0,723	B	1
16 Geographical Review	0,581	0,277	0,176	0,288	0,388	0,342	B	2
17 Geographische Zeitschrift	0,100	0,294	0,091	0,700	0,567	0,350	B	
18 Geography	0,195	0,323	0,294	0,380	0,386	0,316	B	
19 International Journal of Geographical Information Science	0,940	0,988	0,905	0,821	0,988	0,928	A	
20 Journal of Geography	0,639	0,831	0,550	1,019	**	0,760	B	
21 Journal of Geography in Higher Education	0,825	1,140	0,852	1,065	0,727	0,922	B	
22 Journal of Historical Geography	1,128	0,795	0,278	0,780	0,554	0,707	A	1
23 Landscape and Urban Planning	*	*	0,477	0,478	0,925	0,627	B	4
24 Mitteilungen der Österreichischen Geographischen Gesellschaft	0,077	0,083	0,240	0,962	0,037	0,280	B	2
25 Papers in Regional Science	0,163	0,182	0,457	0,458	0,500	0,352	B	3
26 Political Geography	1,831	1,226	1,519	1,530	2,250	1,671	A	
27 Professional Geographer	**	1,133	0,698	1,043	1,465	1,085	B	2
28 Progress in Human Geography	1,983	2,386	2,288	2,762	3,653	2,614	A	
29 Regional Studies	*	*	*	*	0,924	0,924	A	
30 Scottish Geographical Journal	0,440	0,292	0,439	0,158	0,229	0,312	B	
31 Singapore Journal of Tropical Geography	0,440	0,280	0,344	1,000	0,273	0,467	B	
32 Tijdschrift voor Economische en Sociale Geografie	0,474	0,311	0,464	0,612	0,778	0,528	B	3
33 Transactions of the Institute British Geographers	1,855	2,698	3,093	2,574	2,438	2,532	A	
34 Urban Geography	0,724	0,831	0,649	0,986	1,192	0,876	A	34 ***
Ortalama Etki Faktörü	0,884	0,946	0,848	1,116	1,117	0,982		

Kaynak: ISI (1999-2003b), ISI (1956-2005) ve TÜBA (2003) 'dan hesaplamalardan elde edilmiştir.

Not: * işaretli olan yıllarda sözkonusu dergiler SSCI tarafından taranmakla birlikte beşeri coğrafya kategorisi dışında sınıflandırılmıştır.

** işaretli olan yıllarda sözkonusu dergiler SSCI tarafından taranmasına rağmen JCR's'de bu dergilere ait etki faktörü bulunmamaktadır.

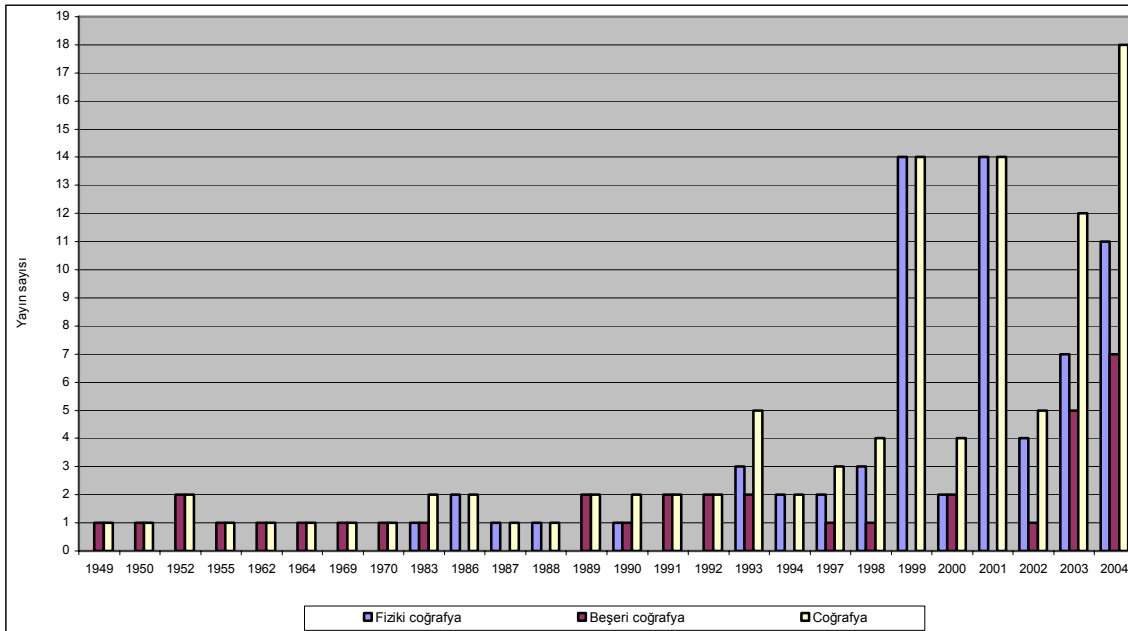
*** Annales de Geographie 1987'dan itibaren, Geografiska Annaler Series B-Human Geography ise 1990'dan itibaren indeks kapsamından düşmüşlerdir. Ancak ISI'da tarandığı dönemde her birinde Türkiye'den birer yayın vardı. Böylece Türkiye'den toplam yayın 36'yı buluyordu.

Nitekim ISI coğrafyanın yüzyıllardan bu yana sürdürmekte olduğu bu yapıyı dikkate alarak coğrafya biliminin dergilerini iki ayrı kategori içerisinde değerlendirmektedir. ISI'nın SCI dizini altında taranan fiziki coğrafya dergilerinin tümünün interdisipliner özellikli olması, bu kategorideki dergi sayısının yıllar itibariyle artmasına ya da azalmasına sebep olmaktadır. Örneğin ISI 1999-2001 yılları arasında çizelge 2'de yer alan 9 dergiyi SCI'da taramasına rağmen, fiziki coğrafya dışında sınıflandırmıştır. Buna karşın beşeri coğrafya dergilerinin tamamına yakınının coğrafya biliminin geleneksel temel dergilerinden oluşması ve bu dergilerin fiziki coğrafya dergilerine göre bir anlamda göreceli olarak daha az interdisipliner özellik taşıması nedeniyle yıllar itibariyle hemen hemen hiç değişmeden SSCI dizininde sınıflandırıldığı görülmektedir (Çizelge 3). Tüm bunların yanı sıra atıf indekslerinde taranan hem fiziki, hem de beşeri coğrafyacılar tarafından "coğrafi dergi" olarak kabul

edilen başka dergilerin de⁸ olduğu ve coğrafyacıların bu dergilerde de önemli sayıda yayın yaptıkları görülmektedir. Ayrıca atıf indekslerince taranmayan ancak coğrafi bilginin dünya ölçüsünde yayılmasında ve gelişmesinde son derece önemli katkı sağlayan birçok coğrafya dergisinin bulunduğu ve bunların tamamına yakınının coğrafi alan indeksleri (Current Geographical Publication, Geo Abstracts, Bibliographie Geographique Internationale, Referativnyi Geografiia) tarafından tarandığını belirtmek gerekir (Harris ve Fellmann, 1981).

5.2.1.1 Fiziki ve Beşeri Coğrafya Dergilerine Göre Coğrafyanın Uluslararası Yayın Performansının Değerlendirilmesi

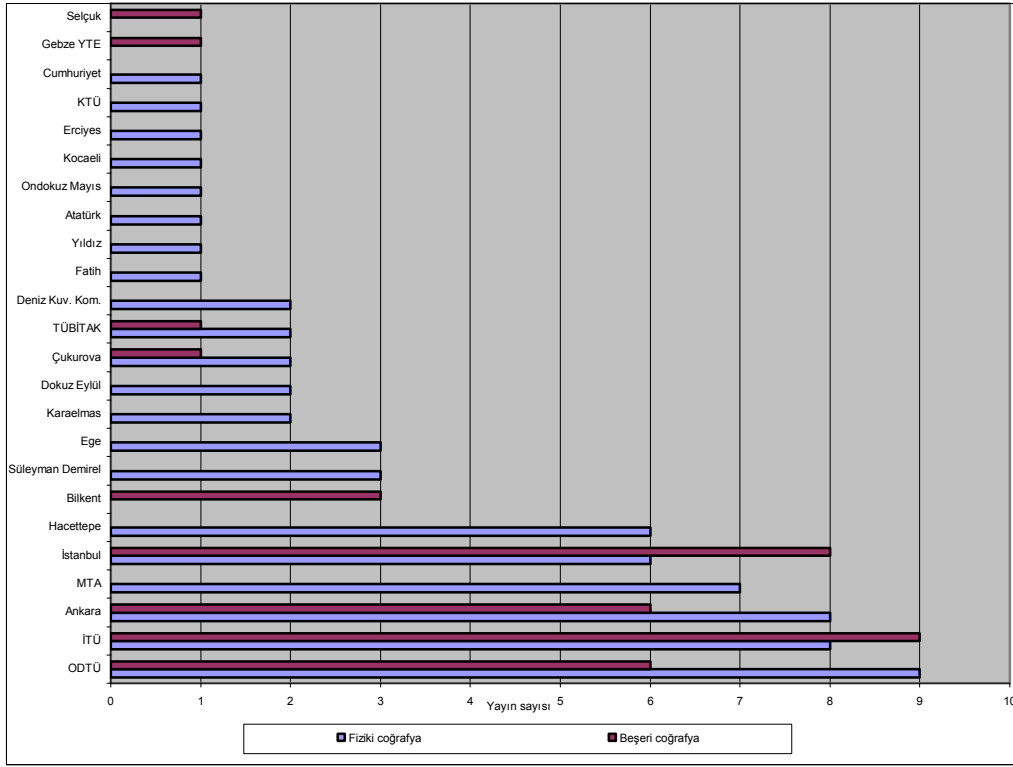
Çizelge 2 ve 3’de yer alan fiziki ve beşeri coğrafya dergilerinin 1945-2004 arasında taranması sonucu Türkiye’den toplam 104 yayının (68 fiziki coğrafya, 36 beşeri coğrafya) bu dergilerde basıldığı saptanmıştır. Yayın sayısının yıllara göre dağılımı incelendiğinde, son 3 yıl ile 1999 ve 2001 yıllarındaki Türkiye özel sayısında⁹ yayımlanan 21 makaleyi dışarı bırakırsak, yıl başına bir yayın bile düşmemektedir. Dahası 34 yıl hiç yayın yapılmamıştır. Buna karşın 1986’dan itibaren hemen her yıl yayın yapıldığı, yani yayın yapma sıklığının arttığı görülmektedir. Burada göze çarpan en ilginç nokta, 2000’lerin başından itibaren yayın sayısında kayda değer bir artışın ortaya çıkmasıdır (Şekil 1). Son dönemdeki bu artışın en önemli nedenlerinden biri, YÖK’ün 2001 yılından itibaren doçentlik sınavlarında yurt dışı yayını bazı alanlar için zorunlu kılması, bazıları için ise daha fazla puan vermesinden kaynaklanmaktadır. Bunun yanında son zamanlarda birçok üniversitenin kalite anlayışı çerçevesinde akademik atama ve yükseltmelerde performans kriteri olarak yurt dışında yapılan yayınlara ağırlık verme yolunu benimsemesi de genel olarak Türkiye’nin, özelde de bilim dallarının yayın sayısında artışlara neden olmuştur (Ak ve Gülmez, 2004; Göker, 2003; Şenses, 2003; Tekeli, 2002; Yurtsever, 2003). Ayrıca Türkiye’nin uluslararası yayın performansının 1980’lerin ortalarından itibaren yükselmesinde başka faktörlerinden etkili olduğunu belirtmek gerekir. Bunlar arasında üniversite sayısının artması, yurt dışından doktora yapanların dönmesi, Anglo-sakson üniversite sisteminin benimsenmesi¹⁰, çeşitli ulusal (DPT gibi) ve uluslararası kuruluşların araştırma projelerini fonlaması, TÜBA ve TÜBİTAK’ın uluslararası yayınları teşvik etmesi sayılabilir (Ak ve Gülmez, 2004:529-530; Yurtsever, 2003:21). Şüphesiz Türkiye geneli için geçerli olan bu nedenlerin değişik ölçülerden coğrafya içinde aynen geçerli olduğu anlaşılmaktadır (Bkz. Çizelge 5,6,7,8).

Şekil 1. SCI Fiziki coğrafya ve SSCI beşeri coğrafya dergilerinde Türkiye’den yapılan yayınların yıllara göre gelişimi

Yayınların üniversitelere dağılımı incelendiğinde, büyük çoğunluğunun (%84) Ankara, İstanbul ve İzmir gibi metropollerde yer alan üniversiteler ve kurumlar tarafından gerçekleştirildiği görülmektedir (Şekil 2). Türkiye geneli için yapılan araştırmalarda aynı sonuçlara ulaşılmıştır (Ak ve Gülmez, 2004; Tonta ve İlhan, 1997; Uzun, 1998). Bu durumun temel nedeni, bu şehirlerde daha fazla sayıda üniversite ve araştırma kurumunun bulunması ile bunların ülkenin zengin kütüphanelerini içerisinde barındıran, çok sayıda bilimsel faaliyetin yapıldığı, en eski ve en köklü kurumsallaşmış yapıya sahip büyük üniversite ve kurumlar olması ile açıklanabilir (Ak ve Gülmez, 2004:529).

Yayınların türüne göre değerlendirilmesi sonucu, %96'sının makale, geri kalanının da editöre mektup, kitap değerlendirme ve editöryal nottan oluştuğu görülmektedir. Yayınları dillere göre dağılımına bakıldığında ise, %95'inin İngilizce geri kalan %5'inin de Almanca ve Fransızca olduğu; yazar sayısı bakımından ise, yayınların %47'sinin tek yazarlı, %24'ünün iki yazarlı, %13'ünün üç yazarlı ve geri kalan %16'sının da dört ve daha fazla ortak yazara sahip olduğu saptanmıştır. Türkiye geneli için yapılan çalışmalarda yayın türü bakımından makalenin, dil açısından İngilizce'nin en büyük paya sahip olduğunu, yazar sayısının ise giderek artma eğilimi gösterdiğini ortaya koymuştur (Tonta ve İlhan, 1997; Uzun, 1998; Yurtsever vd., 2001, 2002).

Şekil 2. SCI Fiziki coğrafya ve SSCI beşeri coğrafya dergilerinde Türkiye'den yapılan yayınların üniversitelere dağılımı (1945-2004)

Yayınların nitelik ya da kalitesini belirleyen bir kriter olarak dergi etki faktörüne göre yapılan analiz sonucu, coğrafya dergilerinde yayımlanan makalelerin ortalama etki faktörünün (1,063) Türkiye'nin ortalama etki faktörünün (0,975) üzerinde olduğu saptanmıştır. Bu durum, yapılan yayınların kalitesinin ülke ortalamasından daha iyi, dünya ortalaması ile hemen hemen eşit düzeyde olduğu şeklinde yorumlanabilir. Yapılan atıfların %34'tü etki faktörü 1'in üzerinde olan dergilerde (TÜBİTAK ve TÜBA sınıflamasına göre A sınıfı dergilerde) yapılırken, %62'si etki faktörü 0,5 ile 1 arasında olan dergilerde (B sınıfı) ve %4'ü de 0,5'in altında etki faktörüne sahip dergilerde (C sınıfı) yapılmıştır. 66 coğrafya dergisinden 31'inde Türkiye'den yayın bulunmaktadır. Türk bilim insanlarının en fazla yayın yaptığı dergiler Geodinamica Acta, Photogrammetric Engineering and

Remote Sensing, Zeitschrift Für Geomorphologie, Landscape and Urban Planning, Environment and Planning A, Papers in Regional Science, Economic Geography ve Tijdschrift voor Economische en Sociale Geografie şeklinde sıralanmaktadır.

Yayınların niteliğinin belirlenmesinde kullanılan diğer bir ölçüt, makalenin aldığı atıf sayısıdır. Bu açıdan coğrafya dergilerinde yayınlanan makalelerin aldığı atıf sayısını gösteren çizelge 4 incelendiğinde, yarısının hiç atıf almadığı, ¼'ünün ise sadece bir atıf aldığı görülmektedir. Toplam atıf sayısı makale sayısına oranlandığında ise, her makale başına ortalama 2,5 atıf düşmektedir. Yazarların birçok yayında kendilerine atıf yaptıkları göz önünde tutulursa, bu hem önemli sayıda yayının diğer yazarlardan pek atıf almadığını, hem de makale başına atıf sayısının gerçekte daha düşük olduğunu ortaya çıkarmaktadır. Atıf alma bir ülkedeki araştırmanın ilgili bilim dalının odağındaki araştırma ile ne ölçüde ilişkili olduğunun bir göstergesidir (Gülgöz vd., 2002:115). Bu açıdan düşük atıf alma, bir taraftan yayın kalitesinin niteliğini ortaya koyarken, diğer taraftan Türkiye'deki araştırma alanları ve araştırma paradigmasının uluslararası coğrafya biliminin araştırma alanı ve paradigması ile çok iyi örtüşmediğinin bir işareti sayılmalıdır.

Fiziki ve beşeri coğrafya dergilerini coğrafya biliminin uluslararası yayın performansının bir göstergesi olarak aldığımız bu analizin en çarpıcı bulgusu mesleklere/disiplinlere göre yapılan sınıflama sonucu ortaya çıkmıştır. Fiziki coğrafya dergilerinde yayımlanan makalelerin mesleklere göre dağılımı incelendiğinde, toplam yayınların sadece ¼'ünün jeomorfologların da eklenmesiyle coğrafyacılar tarafından yapıldığı, buna karşın tek başına jeologların toplam yayınların 1/3'ünü gerçekleştirdiği görülmektedir (Şekil 3). Burada dikkat çekilmesi gereken nokta, fiziki coğrafya kategorisindeki dergilerin büyük bir bölümü interdisipliner karaktere sahip olmasına rağmen, coğrafyacıların payının bu denli küçük olması, ne dergilerin interdisipliner özellikli olması ile, ne de jeologların fiziki coğrafya dergilerinde yayın yapmaya daha istekli olması ile açıklanabilir. Bu durumun olası açıklaması, birçok faktöre bağlı olarak daha önce farklı şekillerde yapılmış olmakla birlikte (Erinç, 1973, 1997; Kayan, 2000; Koçman, 1999; Şahin, 2001; Tümertekin, 2001), burada sadece Türkiye'deki coğrafya biliminin *uluslararasılaşma düzeyinin*¹¹ son derece düşük kaldığını belirtmekle yetineceğiz.

Çizelge 4. SCI Fiziki coğrafya ve SSCI beşeri coğrafya dergilerinde Türkiye'den yapılan yayınların aldıkları atıf sayısının dağılımı (1945-2004).

Atıf sayısı	Fiziki coğrafya	Beşeri coğrafya	Coğrafya Toplam	%
0	24	19	43	41
1	14	10	24	23
2	5	3	8	8
3-5	13	4	17	16
6-10	6	0	6	6
11-24	5	0	5	5
25 >	1	0	1	1
Toplam atıf sayısı	68	36	104	100

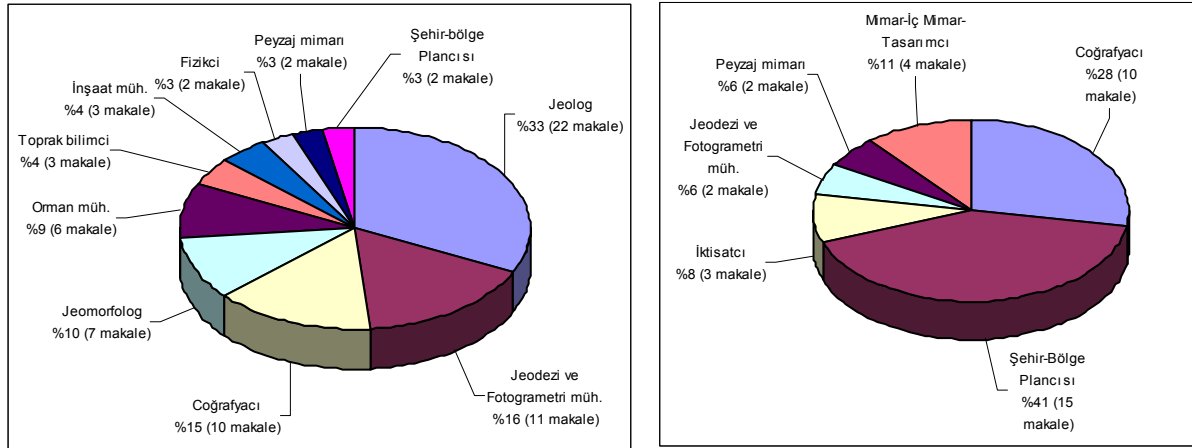
Kaynak: ISI (1945-2005) ve ISI (1956-2005)'den derlenerek elde edilmiştir.

Fiziki coğrafya için söz konusu olan durumun aynı şekilde beşeri coğrafya içinde geçerli olduğunu Şekil 3 açıkça sergilemektedir. Burada yer değiştiren şey, sadece jeologların yerini şehir ve bölge plancılarının almasıdır. 34 beşeri coğrafya dergisinin ikisi dışında (Papers in Regional Science ve Landscape and Urban Planning) tamamının yüzde yüz coğrafya dergisi¹² olduğu düşünüldüğünde, Türkiye'de beşeri coğrafyanın uluslararasılaşma düzeyinin fiziki coğrafyaya göre daha da düşük kaldığı ortaya çıkmaktadır.

Şekil 3 başka bir perspektiften değerlendirildiğinde, coğrafya bilimi ile yakın ilişkili bilimlerin hangisi olduğu kabaca ortaya çıkmaktadır. Bu çerçevede iki şekil karşılaştırıldığında fiziki coğrafyanın en yakın ilişkili olduğu bilim jeoloji, onu sırasıyla jeodezi ve fotogrametri, orman, toprak, inşaat mühendisliği ve fizik gibi fen bilimlerinin takip ettiği, buna karşın beşeri coğrafyanın en sıkı ilişki içerisinde olduğu disiplinin şehir ve bölge planlama ile mimarlık ve iktisat gibi sosyal bilimlerdir. Peyzaj mimarlığı ise coğrafyanın her iki branşı ile de ilişkilidir.

Fiziki ve beşeri coğrafya dergileri bağlamında yapılan son değerlendirme, 104 makalenin tek tek künyesini vermek yer darlığı nedeniyle mümkün olmadığı için, sadece coğrafyacılar tarafından bu

dergilerde yayımlanan 20 makalenin verilmesidir (Çizelge 5 ve 6). Fiziki coğrafya dergilerinde yayın yapan Türk coğrafyacıların listesi incelendiğinde, yayınların tamamının son dönemde yapıldığı, bir istisna dışında tamamının jeomorfoloji ve Kuaternerdeki çevresel değişimlerle ilgili olduğu, çoğunun büyük şehirlerdeki köklü üniversitelerin öğretim elemanları tarafından yapıldığı ve biri dışında tümünün yabancı ortaklı olduğu görülmektedir. Beşeri coğrafyaya gelince, bir istisna dışında yayınların tamamının Erinç'in (1973) Türk coğrafyasının yükseliş dönemi olarak adlandırdığı zaman diliminde yapıldığı görülmektedir. Bu yayınlarda dikkati çeken nokta, makalelerin sadece yarısının beşeri coğrafya nitelikli ve tamamının sadece iki üniversite kaynaklı olması sayılabilir.

Şekil 3. SCI Fiziki coğrafya ve SSCI beşeri coğrafya dergilerinde Türkiye'den yapılan yayınların mesleklerle göre dağılımı

5.2.1.1 Coğrafya Dışı Dergilere Göre Coğrafyanın Uluslararası Yayın Performansının Değerlendirilmesi

Yöntem bölümünde açıkça belirtildiği gibi, Türk coğrafyacıların uluslararası bilime katkısını tam anlamıyla ortaya koyabilmek amacıyla, kişi/yazar bazında yapılan ikinci analizin sonucu, coğrafyacıların en az kendi dergileri kadar coğrafya dışındaki dergilerde de göreceli olarak önemli ölçüde yayın yapmış olduklarını ortaya koymuştur (Çizelge 7). Bu şüphesiz olumlu bir gelişme olarak yorumlanmalıdır. Bununla birlikte 24 makalenin ayrıntılı incelenmesi farklı sonuçlara ulaşmamızı sağlamıştır. Bunları genel hatları ile şu şekilde sıralayabiliriz:

(1) 60 yıllık zaman dilimini kapsayan tarama sonucu her 2,5 yıla bir yayın düşmektedir. Yayın sıklığının 1950'ler, 1980'ler ve özellikle 1990'lar ile 2000'li yılların başında yoğunlaştığı gözlenmektedir.

(2) 1950'lerin başında iyi eğitilmiş, çalışkan ve dünya ile her anlamda bütünleşmiş ilk kuşak coğrafyacıları ile yine aynı niteliklere sahip Türkiye'nin ender ikinci kuşak uluslararası bilim insanlarını (Erol, Kayan vb) bir tarafa bırakırsak, göreceli olarak büyük bir coğrafya topluluğuna sahip olan Türkiye'de, uluslararası yayın yapan bilim insanı sayısı bir elin parmaklarını geçmemektedir.

(3) Birkaç istisna dışında yayın yapanların çoğunun ya yurt dışında doktora yaptıkları (Dayan, Pınar ve Demir gibi), ya da yurt dışında belirli süre araştırma yaptıktan sonra uluslararası bağlantı kurarak bilimsel aktivitelerini sürekli kıldıkları (Erol ve Kayan gibi) görülmektedir.

(4) Yayın yapılan dergilerin bazıları yarı coğrafi nitelikli (Remote Sensing of Environment, International Journal of Remote Sensing, Natural Hazards, Journal of Arid Environments, Catena ve Quaternary International) iken, bazıları jeoloji, bazıları arkeoloji ve bazıları da multidisipliner dergilerdir. Yayın yapılan dergiler, genel olarak etki faktörü 1'in üzerinde olan, alanında prestijli dergilerdir. Dahası dünyanın en ünlü ve en prestijli iki dergisinde (Science ve Nature)¹³ yayınlar yapılmış ve bu makalelere toplam 31 atıf alınarak Türkiye şartlarında yakalanması zor bir düzeye erişilmiştir.

Çizelge 5. SCI fiziki coğrafya dergilerinde yayın yapan Türk coğrafyacıların uluslararası yayın performansı (1945-2004)

Yıl	Dergi adı, cilt ve sayfası numarası	Yazar(lar)	Makalenin Adı	Üniversitesi
1987	Zeitschrift für Geomorphologie, 31, 261-275	Kazancı, N; <i>Erol, O</i>	Sedimentary Characteristics of a Pleistocene Fan-Delta Complex From Burdur Basin, Turkey	Ankara
1988	Palaeogeography Palaeoclimatology Palaeoecology, 68, 205-218	<i>Kayan, I</i>	Late Holocene Sea-Level Changes on the Western Anatolian Coast	Ege
1993	Zeitschrift für Geomorphologie, 37, 423-445	<i>Dayan, E</i>	Zur Morphodynamik und Morphogenese von Schichtkamm und Schichtstufenreliefs in der Umgebung von Tunceli	Atatürk
1998	Zeitschrift für Geomorphologie, 42, 233-244	<i>Uzun, A</i>	Weathering Forms on Sandstones Directly Exposed to Sea Effects in Gelincikburnu and its Surroundings (South Coast of the Black Sea)	Ondokuz Mayıs
1999	Zeitschrift für Geomorphologie, 43, 321-340	<i>Dayan, E; Bilgin, A; Hancer, M</i>	Die Karsterscheinungen an den Östlichen Hängen des Davras Dagi (westl. Taurus): Karren, Dolinen, Uvalas	Süleyman Demirel
1999	Zeitschrift für Geomorphologie, 43, 61-79	<i>Algan, O; Gazioglu, C; Çağatay, N; Yücel, Z; Gönençgil, B</i>	Sediment and Water Influxes Into the Black Sea by Anatolian Rivers	İstanbul
1999	Quaternary Science Reviews, 18, 541-548	<i>Kayan, I</i>	Holocene Stratigraphy and Geomorphological Evolution of the Aegean Coastal Plains of Anatolia	Ege
1999	Quaternary Science Reviews, 18, 647-657	<i>Erol, O</i>	A Geomorphological Study of the Sultansazlığı Lake, Central Anatolia	İstanbul
2000	Quaternary Science Reviews, 18, 611-630	<i>Roberts, N; Black, S; Boyer, P; Eastwood, W J; Griffiths, H I; Lamb, H F; Leng, M J; Parish, R; Reed, J M; Twigg, D; Yiğitbaşıoğlu, H</i>	Chronology and stratigraphy of Late Quaternary Sediments in the Konya Basin, Turkey: Results from the KOPAL Project	Ankara
2004	Mountain Research and Development, 24, 307-311	<i>Somuncu, M; İnci, A</i>	Balancing Protection and Utilization in Overcoming Inaccessibility - A Rural Development Model in a Mountainous Area of Turkey	Ankara

Kaynak: ISI (1945-2005)

Not: İtalik olan yazar(lar) Türk coğrafyacıyı göstermektedir.

Çizelge 6. SSCI beşeri coğrafya dergilerinde yayın yapan Türk coğrafyacıların uluslararası yayın performansı (1945-2004)

Yıl	Derginin adı, cilt ve sayfası numarası	Yazar(lar)	Makalenin Adı	Üniversitesi
1949*	Annals of the Association of American Geographers 39, 26-49	<i>Erinç, S</i>	The Climates of Turkey According to Thornthwaite's Classifications	İstanbul
1950*	Geographical Review, 40, 224-235	<i>Erinç, S</i>	Climatic Types and the Variation Moisture Regions in Turkey	İstanbul
1952*	Geografiska Annaler, 34, 89-98,	<i>Erinç, S</i>	Glacial Evidences of the Climatic Variations in Turkey	İstanbul
1952*	Geographical Review, 42, 179-203	<i>Erinç, S; Tunçdilek, N</i>	The Agricultural Regions of Turkey	İstanbul
1955*	Economic Geography, 31, 1979-184	<i>Tümertekin, E</i>	Iron and Steel Industry in Turkey	İstanbul
1962	Professional Geographer, 14, 21-22	<i>Tümertekin, E</i>	Some Maps of Agricultural Land Holdings in Turkey	İstanbul
1964	Professional Geographer, 16, 17-20	<i>Tümertekin, E</i>	Changing Picture of Female Participation in Turkish Agriculture	İstanbul
1969	Geographical Journal, 135, 388-398	<i>Cohen, H R; Erol, O</i>	Aspects of Palaeogeography of Central Anatolia	Ankara
1970	Annales de Geographie, 79, 39-?	<i>Erol, O</i>	Pleistocene High Levels of Tuzgözü (Salt Lake) in Central Anatolia (Turkey)	Ankara
2004	Journal of Historical Geography, 30, 231-248	<i>Gümüştü, O</i>	Internal Migrations in Sixteenth Century Anatolia	Ankara

Kaynak: ISI (1956-2005) , Current Geographical Publications, (1945-1955).

Not: İtalik olan yazar(lar) Türk coğrafyacıyı göstermektedir.

* ISI SSCI indeksinin 1956 öncesini henüz veritabanına aktarmamış olmakla birlikte, ilgili dergiler indekslemenin başladığı ilk günden bu yana geçen yarım asırdır SSCI'da taranmaktadır. Çalışma döneminin 1945-2005'i kapsamı nedeniyle 1945-1955 döneminde Türk coğrafyacıların tarafından SSCI'da yapılmış olan yayınları ortaya çıkarmak amacıyla o dönemde taranan dergilerde yapılmış olan tüm yayınları 1938 yılından bu yana indeksleyen coğrafya biliminin uluslararası çapta Geo Abstract/Geographical Abstract, Bibliographie Geographique Internationale gibi üç büyük indeksinden biri olan Current Geographical Publications'den elde edilmiştir.

(5) Yazar sayısı bakımından makalelerin tamamına yakın kısmı birden fazla yazara sahiptir. Farklı şekilde söylersek, her makale ortalama 3 yazarlı ve makalelerin %71'i de yabancı ortaklıdır. Yabancı partnerlerin tamamına yakını İngiliz, Amerikalı ve Fransız'lardan oluşmaktadır.

(6) Yayınlanan makalelerin coğrafyanın çalışma konularına göre ayrımı yapıldığında, tüm yayınların fiziki coğrafya nitelikli olduğu görülmektedir. Dahası, yayınların bir kaçının klimatoloji ve toprak coğrafyası ile ilgili olması dışında, geri kalan %85'inin jeomorfolojik temelli jeoarkeoloji ve kuaterner çalışmalarından oluşmaktadır. Hiç beşeri coğrafya yayını olmaması bir kaç nedene bağlanabilir. Bunlardan birincisi, Türkiye'de akademik coğrafyanın geliştiği ilk dönemden (1930'lardan), 1980'lerin ortalarına kadar fiziki coğrafyanın her anlamda (yayın sayısı, öğretim elemanı sayısı vb.) ağırlıklı olmasıdır (Tümertekin, 2001: 201-202). Beşeri coğrafya uzun süre ilgi görmemiş hatta beşeri coğrafyacılar bile fiziki konularla uğraşarak yayın yapmışlardır (Akkan, 1998:303; Erinç, 1973:60). İkincisi, beşeri coğrafyanın bir sosyal bilim dalı olması sebebiyle, uluslararası yayın yapması bir fen bilimi olan fiziki coğrafyaya göre daha zordur. Çünkü beşeri coğrafya çalışmalarının daha önce sosyal bilimler için ifade edildiği gibi, yerel-bölgesel özellik taşıması, yayınlanabileceği dergi sayısının daha az olması, daha uzun ve daha karmaşık dil kullanımı gerektirmesi yanı sıra, bu alanda kitapların halen başlıca yayın olması ve dergilere makale kabul edilme oranının daha düşük olması gibi nedenlerden dolayı beşeri coğrafyacıların daha az yayın yaptığı söylenebilir (Denkel vd., 1999:1,13; Gülgöz vd., 2002:103-104). Tüm bu gerekçelere rağmen, 1990 sonrası beşeri coğrafyanın öğretim elemanı sayısının fiziki coğrafyadan daha fazla olması ve beşeri coğrafyada son dönemde uluslararası indekslerde yapılmış yayının bir istisna dışında yokluğu, ancak Tümertekin (2001:194) ile Özgüç ve Tümertekin'in (2000) değişik çalışmalarında genel olarak coğrafya, özel olarak da beşeri coğrafya için belirttiği "... Türkiye'de coğrafya gelişmiş ülkelere paralel bir durum gösterememiştir; özellikle de 1970'lerden sonraki eğilimlere uygun çalışmalara rastlanmaz." (Özgüç ve Tümertekin, 2000:328) cümlesi ile en iyi açıklamasını bulmaktadır.

(7) Yapılan yayınların üniversitelere göre dağılımı incelendiğinde, daha önce ulaştığımız benzer sonuçlara tekrar ulaşıldığı görülmektedir. Gerçekten yayınlanan makalelerin %80'i Ankara, İstanbul ve İzmir'deki köklü coğrafya bölümlerinin yer aldığı üniversitelerde bulunmaktadır. Bununla birlikte taşra üniversitelerinin payının giderek arttığı çok olumlu bir gelişme olarak addedilmelidir.

5.2.1.2 Jeomorfoloğların Uluslararası Bilime Katkısı

Bu çalışmanın en ilginç sonuçlarından birisi de, araştırmanın tasarımı sırasında planlanmamış bir durumla çalışmanın ilerleyen aşamasında karşı karşıya kalınmasıdır. Bu ilginç gelişme, fiziki coğrafyanın bir kolu olan ve 1960'lar Türkiye'sinin kendine has şartları altında ortaya çıkıp, 1990'ların başına kadarda son derece aktif bir rol oynayan, ancak daha sonra eski konumunu giderek yitiren jeomorfolojinin (Kayan, 2000:16-17) uluslararası bilime göreceli olarak önemli bir katkı sağlamasıdır (Erol, 1993:115). Yer bilimlerinin ayrılmaz bir parçası olan jeomorfoloji, batıdaki birçok üniversitede bazen coğrafya bölümleri içinde, bazen de bağımsız olarak fen ya da mühendislik bilimleri içerisinde bulunmakla beraber (Kayan, 2000:16), Türkiye'de tamamen coğrafya bölümlerinin bünyesinden çıkmış olması nedeniyle jeomorfoloğlar tarafından yapılan çalışma ve yayınların coğrafya bilimi içinde değerlendirilmesinin daha doğru bir yaklaşım olacağını düşünmekteyiz. Bu bağlamda yapılan bir araştırma sonucu, mümkün olduğu ölçüde kimlerin jeomorfoloğ olduğu tespit edilerek, sonuçlar aşağıda sunulmuştur (Çizelge 8). Bu tablodan elde edilen bulgular ana hatları ile şu şekilde ifade edilebilir:

(1) 60 yılda coğrafyacıların uluslararası indekslerde yayınladıkları makale sayısı 44 iken, jeomorfoloğların yaptığı yayın sayısı 39 olup, neredeyse coğrafyacılarınkine eşit olması bir açıdan hakikaten takdire şayan bir durum iken, diğer açıdan coğrafya bilimi içinde önemli bir dengesizlik olarak addedilmelidir.

Çizelge 7. SCI ve SSCI atıf indekslerinde yer alan coğrafya dışı dergilerde yayın yapan Türk coğrafyacıların uluslararası yayın performansı (1945-Mart 2005)

Yıl	Dergi adı, cilt ve sayfası numarası	Yazar(lar)	Makalenin Adı	Üniversitesi
1951	Comptes Rendus Hebdomadaires des Seances de l'Academie des Sciences, 232, 994-995	Chaput, E; <i>Yalçınlar, İ</i>	Un Lambeau de Calcaires Carboniferes au Nord-Ouest d'Istanbul	İstanbul
1952	Comptes Rendus Hebdomadaires des Seances de l'Academie des Sciences, 234, 870-872	Viret, J; <i>Yalçınlar, İ</i>	Serridentinoides, Nouvelle Espece de Mastodonte du Miocene	İstanbul
1953	Comptes Rendus Hebdomadaires des Seances de l'Academie des Sciences, 236, 2259-2260	Chaput, E; <i>Darkot, B</i>	Sur le Pliocene des Environs d'Antalya (Turquie)	İstanbul
1956	Comptes Rendus Hebdomadaires des Seances de l'Academie des Sciences, 242, 538-539	Chaput, E; <i>Ardel, A; İnandık, H</i>	Remarques sur les Formes Cotieres Entre Mersin et Taşucu (Turquie)	İstanbul
1956	Comptes Rendus Hebdomadaires des Seances de l'Academie des Sciences, 242, 2581-2582	Chaput, E; <i>Ardel, A</i>	La Plaine de Evreşe (Turquie)	İstanbul
1978	Remote Sensing of Environment, 7, 51-60	<i>Kayan, İ; Klemas, V</i>	Application of Landsat Imagery to Studies of Structural Geology and Geomorphology of Menteşe Region of Southwestern Turkey	Ankara
1979	Nature, 281, 662-664	Roberts, N; <i>Erol, O; Demeester, T; Uerpman, H P</i>	Radiocarbon Chronology of Late Pleistocene Konya Lake, Turkey	Ankara
1980	American Journal of Archaeology, 84, 218-218	Kraft, J C; <i>Kayan, İ; Erol, O</i>	Reconstructions of Ancient Landscapes at Troy (Hissarlık) in the Troad - the Past	Ankara
1980	Science, 209, 776-782	Kraft, J C; <i>Kayan, İ; Erol, O</i>	Geomorphic Reconstructions in the Environs of Ancient Troy	Ankara
1986	Zeitschrift für Geologische Wissenschaften, 14, 261-275	Bayraktutan, M S; <i>Dayan, E; Yılmaz, Ö</i>	Das Erdbeben von Horasan-Narman vom 30 Oktober 1983: Morphologische Auswirkungen und Einflüsse der Geologischen Besonderheiten auf die Schaden	Erzurum
1991	Marine Geology, 96, 295-311	Pirazzoli, P A; Laborel, J; Saliege, J F; <i>Erol, O; Kayan, İ; Person, A</i>	Holocene Raised Shorelines on the Hatay Coasts (Turkey) - Paleocological and Tectonic Implications	Ege
1992	International Journal of Nautical Archaeology, 21, 317-327	<i>Erol, O; Pirazzoli, P A</i>	Seleucia Pieria - An Ancient Harbor Submitted to 2 Successive Uplifts	İstanbul
1995	Natural Hazards, 11, 1-16	Gürer, İ; <i>Tuncel, H; Yavaş, O M; Erengilge, T; Sayın, A</i>	Snow Avalanche Incidents in Northwestern Anatolia, Turkey During December 1992	Ankara
1996	Journal of Arid Environments, 32, 23-35	<i>Atalay, İ</i>	Palaeosols as Indicators of the Climatic Changes During Quaternary Period in S Anatolia	Dokuz Eylül
1996	International Journal of Remote Sensing, 17, 351-357	<i>Pınar, A; Curran, P J</i>	Grass Chlorophyll and the Reflectance Red Edge	Selçuk
1997	American Journal of Archaeology, 101, 377-377	Kraft, J C; <i>Kayan, İ; Rapp, G; Bruckner, H; Taylor, E</i>	Evolution of Holocene Epoch Coastal Environments at Ephesos and the Artemision	Ege
1997	Catena, 28, 247-260	<i>Atalay, İ</i>	Red Mediterranean Soils in Some Karstic Regions of Taurus Mountains, Turkey	Dokuz Eylül
2003	Biologia, 58, 109-112	Baycu, G; Caner, H; <i>Gönençgil, B; Eruz, E</i>	Roadside Pollution of Cadmium and Lead in İstanbul City (Turkey) and Their Effects on Picea Abies.	İstanbul
2003	Geology, 31, 163-164	Kraft, J C; Rapp, G; <i>Kayan, İ; Luce, J V</i>	Harbor Areas at Ancient Troy: Sedimentology and Geomorphology Complement Homer's Iliad	Ege
2003	Current Science, 84, 1090-1101	Westaway, R; Pringle, M; Yurtmen, S; <i>Demir, T; Bridgland, D; Rowbotham, G; Maddy, D</i>	Pliocene and Quaternary Surface Uplift of Western Turkey Revealed by Long-term River Terrace Sequences	Harran
2004	Proceedings of the Geologists Association, 115, 289-311	<i>Demir, T; Yeilnacar, İ; Westaway, R</i>	River Terrace Sequences in Turkey: Sources of Evidence for Lateral Variations in Regional Uplift	Harran
2004	Tectonophysics, 391, 121-169	Westaway, R; Pringle, M; Yurtmen, S; <i>Demir, T; Bridgland, D; Rowbotham, G; Maddy, D</i>	Pliocene and Quaternary Regional Uplift in Western Turkey: The Gediz River Terrace Staircase and the Volcanism at Kula	Harran
2004	Nuovo Cimento della Societa Italiana di Fisica C - Geophysics and Space Physics, 27, 347-358	<i>Türkoğlu, N; Çiçek, İ; Gürgeç, G</i>	Analysis of Effects of Meteorological Factors on Air pollutant Concentrations in Ankara, Turkey	Ankara
2005	Quaternary International, 129, 75-86	<i>Doğan, U</i>	Holocene Fluvial Development of the Upper Tigris Valley (Southeastern Turkey) as Documented by Archaeological Data	Ankara

Kaynak: ISI (1945-2005), ISI (1956-2005)

Not: İtalik olan yazar(lar) Türk coğrafyacıyı göstermektedir.

(2) Türkiye’de 1960’ların sonu özellikle de 1970’lerde ve 1980’lerin başında çok sayıda jeomorfoloğ yetişmiş olmasına rağmen, ilk uluslararası yayınların 1980’lerin sonlarına doğru ortaya çıkması, yoğunluğun ise 1990’ların ortalarından itibaren artarak günümüze kadar gelmesi iki nedene bağlanabilir. Bunlardan biri, 1982 yılında büyük coğrafyacı örnek bilim insanı Erinç’in kuruculuğunu yaptığı İstanbul Üniversitesi Deniz Bilimleri ve Coğrafya Enstitüsü’nden (DBCE)¹⁴ doktoralarını alan jeomorfoloğların varlığıdır. İkincisi, bazı jeomorfoloğların kurumlarının getirdiği çalışma ortamı nedeniyle uluslararası bilim insanları ile ortak proje çalışmaları yapacak zemini bulması veya yaratmasıdır. Nitekim yapılan yayınların yazar sayısı ve milliyeti göz önüne alındığında bu durum açıkça görülmektedir.

(3) Yapılan yayınların 1/3’ü klimatoloji, 1/3’ü jeomorfoloji/jeoloji konusunda verilirken, geri kalan 1/3’ü de Kuaterner çalışmaları, volkanoloji, hidroloji, oseonografya ve pedoloji konusunda yapılmıştır. Yayınların içeriğine bakıldığında sadece jeomorfoloji konusunun işlenmediği, daha ziyade Türkiye’de fiziki coğrafyanın gelişme çizgisine uygun bir eğilim göstererek, bu bilim dalının tüm dallarında ancak farklı oranlarda araştırmaların yapıldığı görülmektedir.

(4) Yayınlanan makalelerin yarısı jeoloji ağırlıklı dergilerde yer alırken, diğer yarısının multidisipliner özelliğe sahip fiziki coğrafya nitelikli dergilerde yayınlandığı dikkatlerden kaçmamaktadır. Böylece jeomorfoloğların üniversitelerin coğrafya bölümü dışındaki kurumlarda çalışmalarına rağmen, kimliklerini yitirmedikleri (en azından bir kısmının) ve halen coğrafyanın fiziki kolu ile bağlarını sürdürdükleri söylenebilir. Öte yandan jeomorfoloğların çalışma partnerlerinin bir kaç istisna dışında kurumlarının yapısı nedeniyle tamamıyla jeolog ve meteorologlardan oluştuğu dikkati çekmektedir.

(5) Yayınların yarısından fazlası (%59) Maden Tetkik ve Arama Enstitüsü’nde (MTA) çalışan jeomorfoloğlar tarafından, %33’ü Devlet Meteoroloji İşleri’nde (DMİ) çalışan jeomorfoloğlar tarafından ve geri kalan %8’i de DBCE’de çalışan jeomorfoloğlar tarafından yapılmıştır.

(6) Yayınlanan makale sayısı 39 olmasına rağmen, yayın yapan jeomorfoloğ sayısı sadece 10’dur. Bunlar içerisinde de doktoralarını DBCE’den alan Türkeş ve Emre ile İstanbul Üniversitesi Coğrafya Bölümü’nden alan Karabıyıkoglu tüm yayınların %70’ini yapmışlardır. Böylece akademik faaliyetlerle uğraşan coğrafyacılar kadar üyesi bulunan jeomorfoloğların, büyük bir bölümünün uluslararası düzeyde bir yer edinmemekle coğrafyacılarla aynı kaderi paylaştıkları ileri sürülebilir.

(7) Yayınların bir diğer özelliği, makale başına ortalama 5,5 yazar düşmesidir ki bu durum fen bilimlerinin doğasında bulunmaktadır. İlave olarak, makalelerin yarısının yabancılarla ortak olması ve yabancı yazarların %90’ının Fransız, İngiliz ve Amerikalılardan oluşması, jeomorfoloğların da tıpkı fiziki ve beşeri coğrafyacılar gibi uluslararası partnerlik oluşumunda benzer eğilim sergilediğini göstermektedir.

5.2.3 Türkiye’de Coğrafya’nın Uluslararası Bilime Katkı Düzeyinin Karşılaştırmalı Analizi

Yöntem bölümünde ayrıntılı şekilde açıklandığı üzere, hem Türk coğrafyasının evrensel bilime katkı düzeyini belirlemek, hem de performansının ne boyutta olduğunu belirleyebilmek amacıyla karşılaştırmalı bir analize başvurulmuştur. Bu bağlamda farklı dil, akademik gelenek, coğrafi bölge ve kültürel özelliklere sahip, ancak aşağı-yukarı benzer gelişmişlik düzeylerine sahip (Bkz. Çizelge 11), en azından ulusal ve uluslararası pek çok çalışmada¹⁵ sık sık karşılaştırılan dört ülke (Yunanistan, Güney Kore, Polonya ve Brezilya) seçilerek, bu ülkelerin son beş yıllık performansları fiziki coğrafya ve beşeri coğrafya dergilerinde yayımladıkları makale sayısına göre, coğrafyacı ve coğrafyacı olmayan tarafından yapılan yayın şeklinde değerlendirmeye tabi tutularak aşağıda sunulmuştur (Çizelge 9 ve 10). Buna göre:

(1) Beş yıllık dönem içinde hem fiziki, hem de beşeri coğrafya dergilerinde en az yayın Türkiye’den yapılmıştır. Kişi başına düşen yayın sayısı bakımından da Türkiye en arka sırada yer almaktadır. Buna karşın milli gelir ile yayın sayısı arasındaki ilişki göz önüne alındığında Türkiye beş ülke içinde üçüncü sırada gelmektedir.

Çizelge 8. SCI ve SSCI atıf indekslerinde yer alan dergilerde yayın yapan Türk jeomorfoloğların uluslararası yayın performansı (1945-Mart 2005)

Yıl	Dergi adı, cilt ve sayfası numarası	Yazar(lar)	Makalenin Adı	Kurumu
1986	Journal of the Geological Society, 143, 326-326	<i>Erkal, T</i> ; Hancock, P I	Neotectonic Fault Systems in the European Sector of the North Anatolian Fault Zone	MTA *
1987	Tectonophysics, 134, 177-199	Yılmaz, Y; Saroglu, F; <i>Güner, Y</i>	Initiation of the Neomagmatism in East Anatolia	MTA
1990	Journal of Volcanology and Geothermal Research, 44, 189-229	Pearce, J A; Bender, J F; Delong, S E; Kidd, W S F; Low, P J; <i>Güner, Y</i> ; Saroglu, F; Yılmaz, Y; Moorbath, S; Mitchell, J G	Genesis of Collision Volcanism in Eastern Anatolia, Turkey	MTA
1995	Geological Magazine, 132 (6): 637-650 Nov 1995	Görür, N; Şengör, A M C; Sakınc, M; Tüysüz, O; Akkök, R; Yigitbaş, E; Oktay, F Y; Barka, A; Sarca, N; Ecevitöglü, B; Demirbag, E; Ersoy, S; Algan, O; <i>Güneysu, C</i> ; Aykol, A	Rift Formation in the Gokova Region, Southwest Anatolia - Implications for the Opening of the Aegean Sea	DBCE **
1995	International Journal of Climatology, 15, 557-569	<i>Türkeş, M</i> ; Sümer, U M; Kılıç, G	Variations and Trends in Annual Mean Air Temperatures in Turkey With Respect To Climatic Variability	DMI ***
1996	International Journal of Climatology, 16, 463-477	<i>Türkeş, M</i> ; Sümer, U M; Kılıç, G	Observed Changes in Maximum and Minimum Temperatures in Turkey	DMI
1996	International Journal of Climatology, 16, 1057-1077	<i>Türkeş, M</i>	Spatial and Temporal Analysis of Annual Rainfall Variations in Turkey	DMI
1997	Episodes, 20, 39-40	Roberts, N; <i>Karabiyiçoğlu, M</i> ; Kuzucuoğlu, C	The Late Quaternary in the Eastern Mediterranean	MTA
1998	International Journal of Climatology, 18, 199-213	<i>Kömüşcu, A Ü</i>	An Analysis of the Fluctuations in the Long-Term Annual Mean Air Temperature Data of Turkey	DMI
1998	Geomorphology, 23, 257-271	Kuzucuoğlu, C; Parish, R; <i>Karabiyiçoğlu, M</i>	The Dune Systems of the Konya Plain (Turkey): Their Relation to Environmental Changes in Central Anatolia During the Late Pleistocene and Holocene	MTA
1998	Climatic Change, 40, 519-545	<i>Kömüşcu, A Ü</i> ; Erkan, A; Öz, S	Possible Impacts of Climate Change on Soil Moisture Availability in the Southeast Anatolia Development Project Region (GAP): An Analysis From an Agricultural Drought Perspective	DMI
1998	International Journal of Climatology, 18, 649-680.	<i>Türkeş, M</i>	Influence of Geopotential Heights, Cyclone Frequency and Southern Oscillation on Rainfall Variations in Turkey	DMI
1998	Journal of Volcanology and Geothermal Research, 85, 173-210	Yılmaz, Y; <i>Güner, Y</i> ; Saroglu, F	Geology Of The Quaternary Volcanic Centres Of The East Anatolia	MTA
1998	Journal of Volcanology and Geothermal Research, 85, 153-172	Kuzucuoğlu, C; Pastre, J F; Black, S; Ercan, T; Fontugne, M; Guillou, H; Hatte, C; <i>Karabiyiçoğlu, M</i> ; Orth, P; Turkecan, A	Identification and Dating of Tephra Layers From Quaternary Sedimentary Sequences of Inner Anatolia, Turkey	MTA
1998	Natural Hazards, 18, 1-25	<i>Kömüşcu, A Ü</i> ; Erkan, A; Celik, S	Analysis of Meteorological and Terrain Features Leading to the Izmir Flash Flood, 3-4 November 1995	DMI
1999	Quaternary Science Reviews, 18, 497-499	Roberts, N; Kuzucuoğlu, C; <i>Karabiyiçoğlu, M</i>	The Late Quaternary in the Eastern Mediterranean Region: An Introduction	MTA
1999	Quaternary Science Reviews, 18, 549-554	Hakyemez, H Y; <i>Erkal, T</i> ; Goktas, F	Late Quaternary Evolution of the Gediz and Büyük Menderes Grabens, Western Anatolia, Turkey	MTA
1999	Quaternary Science Reviews, 18, 573-591	Fontugne, M; Kuzucuoğlu, C; <i>Karabiyiçoğlu, M</i> ; Hatte, C; Pastre, J F	From Pleniglacial to Holocene: A C-14 Chronostratigraphy of Environmental Changes in the Konya Plain, Turkey	MTA
1999	Quaternary Science Reviews, 18, 593-609	<i>Karabiyiçoğlu, M</i> ; Kuzucuoglu, C; Fontugne, M; Kaiser, B; Mouralis, D	Facies and Depositional Sequences of the Late Pleistocene Gocu Shoreline System, Konya Basin, Central Anatolia: Implications for Reconstructing Lake-Level Changes	MTA
1999	Geological Journal, 34, 175-198	Kuzucuoglu, C; Bertaux, J; Black, S; Denefle, M; Fontugne, M; <i>Karabiyiçoğlu, M</i> ; Kashima, K; Limondin-Lozouet, N; Mouralis, D; Orth, P	Reconstruction of Climatic Changes During the Late Pleistocene, Based on Sediment Records From the Konya Basin (Central Anatolia, Turkey)	MTA
2001	Geodinamica Acta, 14, 169-175	Unay, E; <i>Emre, Ö</i> ; <i>Erkal, T</i> ; Keçer, M	The Rodent Fauna From the Adapazari Pull-Apart Basin (NW Anatolia): Its Bearings on the Age of the North Anatolian Fault	MTA
2001	Marine Geology, 175, 273-	Gokasan, E; Alpar, B; Gazioglu, C; Yuçel, Z Y; Tok, B; Dogan, E; <i>Güneysu, C</i>	Active Tectonics of the Izmit Gulf (NE Marmara Sea): From High Resolution Seismic And Multi-Beam Bathymetry Data	DBCE
2001	Environmental Geology, 40, 964-967	Kazancı, N; <i>Emre, Ö</i> ; Alicicek, M G	Animal Burrowing and Associated Formation of Large Desiccation Cracks as Factors of a Rapid Restoration of Soil Cover in Flooded Farmlands	MTA
2001	Holocene, 11, 721-736	Roberts, N; Reed, J M; Leng, M J; Kuzucuoglu, C; Fontugne, M; Bertaux, J; Woldring, H; Bottema, S; Black, S; Hunt, E; <i>Karabiyiçoğlu, M</i>	The Tempo of Holocene Climatic Change in the Eastern Mediterranean Region: New High-Resolution Crater-Lake Sediment Data From Central Turkey	MTA
2001	Theoretical and Applied Climatology, 69, 39-67	Kutieli, H; Hirsch-Eshkol, T R; <i>Türkeş, M</i>	Sea Level Pressure Patterns Associated With Dry or Wet Monthly Rainfall Conditions in Turkey	DMI
2002	Continental Shelf Research, 22, 1511-1527	Algan, O; Gokasan, E; Gazioglu, C; Yuçel, Z Y; Alpar, B; <i>Güneysu, C</i> ; Kirci, E; Demirel, S; Sari, E; Ongan, D	A High-Resolution Seismic Study In Sakarya Delta And Submarine Canyon, Southern Black Sea Shelf	DBCE
2002	Marine Geology, 190, 531-552	Leroy, S; Kazancı, N; İleri, O; Kibar, M; <i>Emre, Ö</i> ; Mcgee, E; Griffiths, H I	Abrupt Environmental Changes Within a Late Holocene Lacustrine Sequence South of the Marmara Sea (Lake Manyas, NW Turkey): Possible Links With Seismic Events	MTA
2002	Climate Research 21, 59-81	<i>Türkeş, M</i> ; Sümer, U M; Kılıç, G	Persistence and Periodicity in the Precipitation Series of Turkey and Associations With 500 HPA Geopotential Heights	DMI
2002	International Journal of Climatology 22, 947-977	<i>Türkeş, M</i> ; Sümer, U M; Demir, İ	Re-Evaluation of Trends and Changes in Mean, Maximum and Minimum Temperatures of Turkey for the Period 1929-1999	DMI
2002	Theoretical and Applied Climatology 72, 173-192	Kutieli, H; Maheras, P; <i>Türkeş, M</i> ; Paz, S	North Sea-Caspian Pattern (NCP) – An Upper Level Atmospheric Teleconnection Affecting the Eastern Mediterranean—Implications on the Regional Climate	DMI
2003	International Journal of Climatology 23, 1771-1796	<i>Türkeş, M</i> ; <i>Erlat, E</i>	Precipitation Changes and Variability in Turkey Linked to the North Atlantic Oscillation During the Period 1930-2000	DMI
2003	Marine Geology, 202, 159-173	Çagatay, M N; Gorur, N; Polonia, A; Demirbag, E; Sakınc, M; Cormier, Mh; Capotondi, L; Mchugh, C; <i>Emre, Ö</i> ; Eris, K	Sea-Level Changes and Depositional Environments in the Izmit Gulf, Eastern Marmara Sea, During the Late Glacial-Holocene Period	MTA
2004	Hydrological Sciences Journal 49, 171-182	<i>Tüfekci, K</i> ; Akman, U	Soil Moisture Assessment in the Alluvial Basins Associated With Seismic Activity of Northwest Anatolia, Turkey, Using Landsat TM/ETM Satellite Imagery	MTA
2004	Catena 57, 277-308	Kazancı, N; Leroy S, İleri, O; <i>Emre, Ö</i> ; Kibar, M; Oncel, S	Late Holocene Erosion in NW Anatolia From Sediments of Lake Manyas, Lake Ulubat and the Southern Shelf of the Marmara Sea, Turkey	MTA
2004	Theoretical and Applied Climatology 77, 195-227	<i>Türkeş, M</i> ; Sümer, U M	Spatial and Temporal Patterns of Trends and Variability in Diurnal Temperature Ranges of Turkey	DMI
2004	Tectonophysics, 391, 239-258	Seeber, L; <i>Emre, Ö</i> ; Cormier, M H; Sorlien, C C; Mchugh, C M G; Polonia, A; Ozer, N; Çagatay, N	Uplift and Subsidence From Oblique Slip: The Ganos-Marmara Bend of the North Anatolian Transform, Western Turkey	MTA
2005	Sedimentary Geology, 173, 345-371	<i>Karabiyiçoğlu, M</i> ; Tuzcu, S; Ciner, A; Deynoux, M; Orcen, S; Hakyemez, A	Facies and Environmental Setting of the Miocene Coral Reefs in the Late-Orogenic Fill of the Antalya Basin, Western Taurides, Turkey: Implications for Tectonic Control and Sea-Level Changes	MTA
2005	Sedimentary Geology, 173, 315-343	Deynoux, M; Ciner, A; Monod, O; <i>Karabiyiçoğlu, M</i> ; Manatschal, G; Tuzcu, S	Facies Architecture and Depositional Evolution of Alluvial Fan to Fan-Delta Complexes in the Tectonically Active Miocene Koprucay Basin, Isparta Angle, Turkey	MTA
2005	Engineering Geology, 77, 99-114	Duman, Y; Can, T; <i>Emre, Ö</i> ; <i>Keçer, M</i> ; Dogan, A; Ates, S; Durmaz, S	Landslide inventory of Northwestern Anatolia, Turkey	MTA

Kaynak: ISI (1945-2005), ISI (1956-2005)

Not: İtaliç olan yazar(lar) Türk coğrafyacısı göstermektedir.

* MTA: MadenTetkik ve Arama Enstitüsü ** DBCE: İstanbul Üniversitesi Deniz Bilimleri ve Coğrafya Enstitüsü *** DMI: Devlet Meteoroloji İşleri

(2) Fiziki ve beşeri coğrafya dergilerinde yapılan yayınlar içerisinde coğrafyacıların payını esas aldığımız zaman da en düşük pay Türkiye'ye aittir. Dahası, aynı kuldarda koşan ülkeler Türkiye'den bir kaç kat daha fazla uluslararası yayın yapmaktadır.

(3) Ülkeler arasında kıyaslamının ortaya çıkardığı bir diğer çarpıcı sonuç, başta Ferguson (2003) ve Johnston (2003) olmak üzere bir çok coğrafyacı tarafından ileri sürülen fiziki ve beşeri coğrafyanın farklı yayın gelenekleri olduğu savının bu çalışma ile bir kez daha doğrulanmasıdır. Nitekim tüm ülkeler içinde fiziki coğrafya dergilerinde coğrafyacı olmayanların coğrafyacılar'dan daha fazla yayın yapması söz konusu iken (Çizelge 9), beşeri coğrafya için bu durumun kısmen geçerli olması (Çizelge 10), daha önce de vurguladığımız gibi fiziki coğrafyacıların coğrafya dışındaki uzmanlaşmış multidisipliner dergileri daha fazla tercih etmeye meylettığı ve bu eğilimin Batı'da da 1980'lerden bu yana artan şekilde gözlemlendiği gerçeğini doğrular. Bu noktayı göz önünde bulundurmakla beraber, bunun Türkiye'nin payının diğer ülkelere kıyasla bu denli düşük kalmasını açıklayamadığımızı da ayrıca belirtmek gerekir.

Türkiye'nin diğer ülkelerle karşılaştırmalı analizi veri sınırlılıklarına sahip olmakla beraber kabaca fikir vermesi açısından bile son derece önemlidir. Şüphesiz her ülkede coğrafya, farklı akademik gelişme çizgisine sahiptir. Türkiye'de coğrafyanın kökleri en az akranı olduğu ülkeler kadar derinlere gitmekle beraber, karşımıza çıkan tablo, Türk coğrafyasının hak ettiği yerin çok gerisinde olduğunu göstermektedir.

Çizelge 9. SCI fiziki coğrafya dergilerinde Türkiye ile Yunanistan, Güney Kore, Polonya ve Brezilya'nın yaptığı uluslararası yayınların karşılaştırılması (2000-2004)

Derginin Adı	Türkiye		Yunanistan		Güney Kore		Polonya		Brezilya		Toplam	
	*Coğ.	**Diğ. Mes.	Coğ.	Diğ. Mes.	Coğ.	Diğ. Mes.	Coğ.	Diğ. Mes.	Coğ.	Diğ. Mes.	Coğ.	Diğ. Mes.
1 Antarctic Science					6		4		1	5	1	15
2 Arctic							1				1	
3 Arctic Antarctic and Alpine Research							2	1			2	1
4 Earth Observation and Remote Sensing				2				1				3
5 Earth Surface Processes and Landforms		2	1	1		1	3	3	3	3	7	10
6 Geodinamica Acta		15					1	2			1	17
7 Geografiska Annaler Series A-Physical Geography			1	1			2				3	1
8 Geographie Physique et Quaternaire							1				1	
9 Geoinformatica				6		1				5		12
10 Geomorphology		2	2	1		1	5	3	3	4	10	11
11 Global and Planetary Change			1	3		1	1	1		2	2	7
12 Global Ecology and Biogeography				2	1			1		7	1	10
13 Holocene		2		1			1	1		3	1	7
14 International Journal of Geographical Information Science			2	2		2			1		3	4
15 ISPRS Journal of Photogrammetry and Remote Sensing		3		2		1				1		7
16 Journal of Biogeography		1	1	1	1	1	1	1		15	3	19
17 Journal of Coastal Research			1	5		8		3	3	11	4	27
18 Journal of Glaciology							2				2	
19 Landscape Ecology			1							1	1	1
20 Landscape and Urban Planning		3	2	1		6	1	1		2	3	13
21 Mountain Research and Development	1	2		1			1			1	2	4
22 Palaeogeography Palaeoclimatology Palaeoecology		1		2		10	3	28	6	9	9	50
23 Permafrost and Periglacial Processes							2				2	
24 Photogrammetric Engineering and Remote Sensing		2	3	1		3		1		3	3	10
25 Photogrammetric Record		2		2		1						5
26 Physical Geography						1						1
27 Polar Research						2	3	3			3	5
28 Progress in Physical Geography												
29 Quaternary International			2	2		3	3	7	5	8	10	20
30 Quaternary Research						1			4	7	4	8
31 Quaternary Science Reviews		1			2	8	3	5	1	3	6	17
32 Zeitschrift Für Geomorphologie		1				5	1	1	1	1	6	3
Yayın sayısı	1	37	17	36	4	57	41	67	28	91	91	288
2000-2004 dönemindeki toplam yayın sayısı		38		53		61		108		119		379
Coğrafyacı ve coğrafyacı olmayanların payı (%)	5,2	94,8	32,1	67,9	6,6	93,4	38	62	23,5	76,5	24	76

Kaynak: ISI (1945-2005) ve ISI (1999-2003a)'dan hesaplanarak elde edilmiştir.

* Coğ.: Coğrafyacı ** Diğ. Mes.: Diğer Meslekler

5.2.4 Türkiye'de Coğrafya Biliminin Uluslararası Yayın Performansının Yurtiçi Diğer Bilim Dalları ile Karşılaştırmalı Analizi

TÜBA tarafından atıf indeksleri bağlamında Türkiye'nin hem fen, hem de sosyal bilimlerde uluslararası yayın performansını ortaya koymak amacıyla, bir grup bilim insanına yaptırılan ve kitap şeklinde de yayımlanan iki araştırmada tüm bilim dallarının 1970-1999 arasındaki yayın performansının değerlendirmeye tabi tutulduğunu daha öncede belirtmiştik. JCR'nin 1998 yılı fen ve sosyal bilimler için yayımladığı dergi kategorisi ile WOS veri tabanını kullanan bu iki çalışmada, coğrafya bilimi ikili yapısının doğal sonucu olarak, hem fen bilimleri hem de sosyal bilimler için

yayımlanan iki ayrı çalışmada da incelenmiştir. 30 yıllık dönemi içeren bu iki çalışmada fen bilimleri kategorisinde yer alan fiziki coğrafya dergilerinde toplam 18 yayın yapılırken (Yurtsever vd., 2002:45), sosyal bilimler kategorisinde yer alan beşeri coğrafya dergilerinde toplam 10 yayın yapılmıştır (Yurtsever vd., 2001:17). Türkiye'nin SCI'daki performansını ele alan ilk çalışmaya göre (Yurtsever vd., 2002), fen bilimlerinin alt dalları ile fiziki coğrafya kıyaslandığında fiziki coğrafyanın bilim tarihi ve felsefesi, eğitim, gelişim biyolojisi, madde bağılılığı, mikroskopi, ornitoloji, parazitoloji, sağlık bakımı ve hizmetleri, tıbbi laboratuvar teknolojisi, ulaşım ve ziraat ekonomisi ve politikaları gibi alt alanlardan daha fazla yayın yaptığı, bunun dışında kalan diğer alanlardan daha az yayın yaptığı gözükmektedir. Buna karşın Türkiye'nin SSCI'daki performansını ele alan ikinci çalışmaya göre, sosyal bilimlerle kıyaslanan beşeri coğrafyanın uluslararası yayın performansı bakımından felsefe ve iletişimden daha iyi durumda olduğu, buna karşın diğer sosyal bilim dallarının gerisinde kaldığı belirtilmektedir.

Çizelge 10. SCI beşeri coğrafya dergilerinde Türkiye ile Yunanistan, Güney Kore, Polonya ve Brezilya'nın yaptığı uluslararası yayınların karşılaştırılması (2000-2004)

Derginin Adı	Türkiye		Yunanistan		Güney Kore		Polonya		Brezilya		Toplam	
	*Coğ.	**Diğ. Mes	Coğ.	Diğ. Mes	Coğ.	Diğ. Mes	Coğ.	Diğ. Mes	Coğ.	Diğ. Mes	Coğ.	Diğ. Mes
1 Annals of the Association of American Geographers												
2 Antipode			3	1					2	1	5	2
3 Applied Geography												
4 Area		1	1								1	1
5 Australian Geographer												
6 Canadian Geographer					1						1	
7 Cartographic Journal				1								1
8 Cultural Geographies												
9 Economic Geography		1			1		1				2	1
10 Environment and Planning A		4	2	2	3	3			1	1	5	10
11 Environment and Planning D Society and Space		2		1					2		2	3
12 Eurasian Geography and Economics					1			1			2	2
13 Geoforum									5	3	5	3
14 Geographical Analysis					1				1		2	2
15 Geographical Journal							2				2	
16 Geographical Review												
17 Geographische Zeitschrift							1				1	
18 Geography				1	1							2
19 International Journal of Geographical Information Science			2	2	2				1		3	4
20 Journal of Geography			1								1	
21 Journal of Geography in Higher Education												
22 Journal of Historical Geography	1								1		2	
23 Landscape and Urban Planning		3				6	1	1		2	1	12
24 Mitteilungen der Österreichischen Geographischen Gesellschaft				2			1				1	2
25 Papers in Regional Science		1			2	3				4	2	8
26 Political Geography									1		1	
27 Professional Geographer												
28 Progress in Human Geography			2		1		3		1		7	
29 Regional Studies			1	9	3	3	2		1		3	14
30 Scottish Geographical Journal												
31 Singapore Journal of Tropical Geography									1		1	
32 Tijdschrift voor Economische en Sociale Geografie		2										2
33 Transactions of the Institute British Geographers							2				2	
34 Urban Geography					2	1					2	1
Yayın sayısı	1	14	12	19	11	20	12	4	16	11	52	68
2000-2004 dönemindeki toplam yayın sayısı		15		31		31		16	27		68	120
Coğrafyacı ve coğrafyacı olmayanların payı (%)	6,7	93,3	38,7	61,3	35,5	64,5	75	25	57,1	42,9	43,4	56,6

Kaynak: ISI Web of Science ISI (1956-2005) ve ISI (1999-2003b)'den hesaplanarak elde edilmiştir.

* Coğ.: Coğrafyacı ** Diğ. Mes.: Diğer Meslekler

Fiziki ve beşeri coğrafyayı coğrafya şeklinde tek bir bilim dalı haline getirdiğimizde, Türkiye içerisinde bilim dallarının birbiri ile kıyaslamasını içeren bu iki çalışmada, coğrafya biliminin göreceli olarak bir çok disiplinden daha iyi durumda olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu son derece pozitif görünümün arka planını incelediğimizde, ne yazık ki farklı bir tablo ile karşı karşıya kalmaktayız. Bu da coğrafya disiplinine ait gözükken 28 yayının gerçekte sadece 8'inin coğrafyacılar tarafından yapılmış olması, geri kalanının başta jeolog ve şehir-bölge plancıları olmak üzere diğer bir kaç ilgili meslek tarafından yayınlanmasıdır. Halbuki bu çalışma coğrafyacıların coğrafya dışı dergilerde daha fazla yayın yaptıkları dolayısıyla coğrafyanın katkısının bilinenden daha fazla olduğunu ortaya koymaktadır. Fakat bu noktada şu hususu akılda tutmak ve ihtiyatlı olmak gerekir ki, bu diğer disiplinlerde kendi dergileri dışında yayın yapmalarının mümkün bulunmasıdır.

Çizelge 11. Türkiye ile Yunanistan, Güney Kore, Polonya ve Brezilya'nın bazı temel gelişmişlik göstergeleri

Ülkelerin Özellikleri	Türkiye	Yunanistan	Güney Kore	Polonya	Brezilya
Nüfus *	70,7	10,7	47,9	38,2	176,6
Yüzölçümü km ² *	775	132	99	323	8547
Nüfus Yoğunluğu *	92	83	485	125	21
GSMH milyon \$ **	300	205	681	242	600

Kişi başına GSMH (\$) **	4251	18722	14098	6227	3414
Satın Alma Gücü Paritesi (SGP) milyon \$ **	530	224	1030	475	1462
Kişi Başına SGP (\$) **	7503	20362	21305	12244	8328
Ortalama yaşam süresi (yıl) *	70	78	74	74	69

Kaynak: World Bank, 2005; IMF, 2005.

Not: * işaretti değişkenler 2003 yılı verilerini, ** işaretti veriler 2004 yılı verilerini içermektedir.

6. Tartışma, Sonuç ve öneriler

1945-2005 döneminde SCI ve SSCI'da indekslenen dergilere göre Türkiye'de coğrafya biliminin uluslararası yayın performansını ele alan bu çalışmanın ortaya koyduğu temel bulgular şu şekilde sonuçlandırılabilir:

(1) Coğrafyacıların uluslararası yayın yapma pratiği çok eskilere gitmektedir. Hatta Türk coğrafyasının kuruluş ve gelişme dönemini kapsayan 1940'lar, 1950'ler ve 1960'larda Türkiye'de coğrafyanın uluslararasılaşma düzeyi ve uluslararası performansı dönemin şartları da göz önüne alındığında, Erinç'in (1973:27, 60) ve Tümertekin'in (1971:6) haklı olarak işaret ettiği gibi dünya seviyesindedir. Ancak bir kaç istisna dışında 1970'lerde başlayan 1980 ve 1990'larda iyice belirginleşen dünyadan kopuş ve niteliğin kaybolması ile birlikte, Türkiye'de coğrafyanın uluslararasılaşma düzeyi hemen hemen dibe vurmuştur. Buna karşın son yıllarda Türk coğrafyasının kısmen atama-yükseltme ve çeşitli teşviklerin verilmesine bağlı olarak, kısmen de yeniden dünya ile eklenme çabası nedeniyle, yeni ve olumlu bir sürecin içerisine girdiğini işaret etmek gerekir.

(2) 60 yıllık dönemin incelenmesi sonucu jeomorfoloqları dışarıda bırakırsak, Türk coğrafyası yıl başına bir uluslararası makale dahi (0,7) üretememiştir. Jeomorfoloqları hesaba kattığımızda ise, her yıl ancak bir makale (1,3) üretebilmiştir. Bu göstergelerin ifade ettiği gerçek, Türk coğrafyasının dünya standartlarının gerisinde kaldığıdır.

(3) Yayınların meslek ve disiplinlere göre analizinin ortaya koyduğu gerçek, uluslararası arenada fiziki coğrafyayı jeomorfoloqların, beşeri coğrafyayı da şehir ve bölge plancılarının coğrafyacıardan daha fazla temsil ettiğiidir.

(4) Yapılan yayınların %88'i üç büyük metropolde yer alan Türkiye'nin ilk kurulan en köklü bölümlerini bünyesinde barındıran İstanbul, Ankara ve Ege üniversiteleri coğrafya bölümleri ile MTA, DMİ ve DBCE gibi kurumlar tarafından yapılmıştır. Bununla beraber taşra üniversitelerinin payının giderek arttığı çok olumlu bir gelişme olarak anılmalıdır.

(5) İndekse giren coğrafya makalelerinin %93'ü fiziki coğrafya özellikle de jeomorfoloji, Kuaterner çalışmaları ve iklimle ilgili konularda yayımlanmış iken, beşeri coğrafyanın payı sadece %7'dir. Bu durum bir sosyal bilim dalı olan beşeri coğrafya konusunda yayın yapmanın güçlüğü göz önüne alındığında bile makul gözükmemektedir.

(6) Yayınlanan makalelerin %89'u İngilizce, %7'si Fransızca ve %4'ü Almanca'dır. Bu sonuçlar Alman ve Fransız orijinli dergilerde bile makalelerin İngilizce olarak yayımlandığı göz önünde bulundurulursa, coğrafyacıların dünya eğilimi ile aynı yönde olduğunu göstermektedir.

(7) Coğrafyacıların ve jeomorfoloqların yayınladığı toplam 83 makalenin %34'tü coğrafya dergilerinde, %23'ü coğrafya dışında yer alan ancak coğrafi niteliklere sahip interdisipliner dergilerde ve geri kalan %43'ü de jeoloji ağırlıklı dergilerdedir.

(8) Uluslararası literatüre en fazla katkı yapan coğrafyacıların Erol (9 makale), Kayan (8 makale) ve Erinç (4 makale) gibi fiziki coğrafyacılar ile Türkeş (10 makale), Karabıyıköğlü (10 makale) ve Emre (7 makale) gibi jeomorfoloqlar ve Tümertekin (3 makale) gibi beşeri coğrafyacıların olduğu görülmektedir.

(9) Yayınlanan makalelerdeki yazar sayısı ya da ortaklık giderek artmaktadır. Bu trend özellikle fiziki coğrafya için geçerlidir. Yayınlanan makalelerin hemen hemen yarısı (%45) yabancı ortak ile birlikte yazılmıştır. Yabancı partnerlerin %90'ı İngiliz, Fransız ve Amerikalı bilim insanlarından oluşmaktadır. Türk coğrafyası Fransız ve Alman coğrafya ekolünden derin şekilde etkilenmiş olmasına rağmen (Erinç, 1973; Tümertekin, 2001), uluslararası partnerlikte Fransa payını halen korurken, Almanya'nın payının çok zayıf kaldığı, buna karşın Anglo-sakson partnerliğinin payınının diğerlerinin önüne geçmesi, dünyadaki gelişmelere paralel bir dönüşümün geç de olsa Türk coğrafyasında da yaşanmakta olduğunu ortaya koymaktadır.

(10) Türkiye, benzer gelişmişlik düzeylerine sahip Güney Kore, Polonya, Brezilya ve Yunanistan'dan hem fiziki, hem de beşeri coğrafya alanında uluslararası yayın performansı bakımından çok daha geri düzeydedir.

(11) Türkiye'deki bilim dalları arasında uluslararası yayın performansı bakımından coğrafyanın yeri göreceli olarak bazı bilim dallarından (felsefe, iletişim vb.) daha iyi düzeydedir. Buna karşın coğrafyayı psikoloji, iktisat, jeoloji vb. gibi bilim dalları ile kıyaslamak mümkün değildir.

Bu çalışma coğrafya biliminin uluslararası yayın performansını atıf indekslerinde taranan dergilerde yapılan yayınlara bağlı kalarak incelemektedir. Oysa bir bilim dalının yayın performansı daha geniş bir çerçevede de ele alınabilir. Örneğin bu çalışmanın kapsamı dışında kalan dergiler yani ISI tarafından taranmayan dergiler, uluslararası düzeyde yazılan kitap, kitap bölümleri, bildiri, proje, rapor vb. yayınlar incelenerek, coğrafya biliminin uluslararası bilime katkı düzeyi tam olarak tespit edilebilir. Bu bağlamda yapılacak bir araştırma, bu çalışmayı tamamlayıcı bir etki sağlayacaktır.

Bu araştırmanın geleceğe dönük normatif önerisi, Türk coğrafyasının felsefi, teorik ve yöntembilimsel bakımdan uluslararası gündemi yakalamak için çabalamak zorunda olduğudur. Çünkü Türk coğrafyası Erinç'in 30 yıl önce haklı olarak ifade ettiği uluslararası düzeye ulaşmış olmaktan artık uzaklaşmış görünmektedir. Nitekim son çalışmasında Özgüç ve Tümertekin (2000), Türkiye coğrafyasında 1970'lerden sonra gelişmiş ülkelerdeki eğilimlere paralel çalışmalara rastlanmadığını, Türkiye'deki coğrafi araştırmaların daha çok 1920-1950 döneminde Fransa'da meşhur olan monografyalar ile aynı dönemde ABD'de Sauer'in öncülüğünü yaptığı "landscape ekolünün" yerel çalışmalarına benzer bir yol izlediğini belirtmektedir. Türk coğrafyası 1950'lerin ortalarında ABD'de başlayan, 1960'larda İngiltere'yi etkisi altına alan ve nihayet 1970'lerde kıta Avrupa'sına genişleyen eski coğrafi düşünce, felsefe ve araştırma yöntemlerini tümüyle derinden etkileyen-değiştiren *kantitatif devrimi* ve onun sonrasındaki *post-kantitatif gelişmeleri* tümüyle ıskalamıştır. Bunun neticesinde Türk coğrafyası yine Erinç'in (1973:61) 30 yıl önce ileri görüşlü şekilde işaret ettiği "ilerleyememek ve dolayısıyla geri kalmak" tehdidi ile yüz yüze kalmıştır. Atılacak adım, büyük ölçüde kendi kendini tekrar eden, uluslararası literatürden kopuk, felsefi ve teorik temelden yoksun, yöntembilimsel açıdan eski coğrafyanın yerini, Türkiye için yeni Batı dünyası için zaten varolan bir coğrafya ile ikame etmeye çalışmak olmalıdır.

Notlar

¹ Bu çalışmada "citation index" ifadesi "atıf indeksi" şeklinde kullanılmıştır. Ancak bazı çalışmalarda "atıf dizini" yada "atıf endeksi" şeklinde de kullanıldığı görülmektedir.

² Nitekim TÜBİTAK bu çerçevede 1993-2003 döneminde 31192 yayın için 2003 fiyatlarıyla 5 trilyon TL teşvik primi vermiştir (Göker, 2003:28).

³ Current Contents (CC), sosyal ve davranışsal bilimler; sanat ve beşeri bilimler; tarım, biyoloji ve çevre bilimleri; klinik tıp; mühendislik, bilgisayar ve teknoloji; yaşam bilimleri; fizik, kimya ve yer bilimleri şeklinde yedi ayrı alanda haftalık yayınlanan ve ISI tarafından da taranan üç temel indekse ait dergilerin yanı sıra, çok sayıda kitabında içindekiler listesini veren bir başka indekstir (Wrigley ve Matthews, 1986:193).

⁴ 1955'de bir makale 250 kez atıf aldığımda atıf klasiği olarak adlandırılırken, 1975'te bu eşik 400 atıfa yükselmiş, 1995'te ise 1000 atıf şeklinde değerlendirilmektedir (Cortex, 2001:577). Coğrafyada atıf klasikleri için yapılmış çalışmalar için bkz. (Bunge, 1961; Bodman, 1991, 1992; Thornthwaite, 1961; Whitehand, 1985; Wrigley ve Matthews, 1986).

⁵ Makaleyi yayınlayan derginin etki faktörü derginin kalitesine ilişkin bir bilgi sağladığından, sözü edilen derginin en azından bu kalitede bir makaleyi kabul edeceği varsayımı söz konusudur. Ancak derginin yayınlamış olduğu tüm makalelerin aynı oranda atıf aldıklarını varsaymak doğru değildir (Yurtsever vd., 2002). Bu nedenle bilim insanlarının değerlendirilmesinde dergi etki faktörü yerine makalenin aldığı atıf sayısının kullanılması daha yerinde bir yaklaşımdır.

⁶ 1992 yılına kadar ISI'ya Türkiye'den 81 dergi kabul amacıyla başvuru yapmıştır. Ancak bunlardan Hacettepe Bulletin of Social Sciences and Humanities dışında hiçbiri ISI tarafından kabul edilmemiştir (TÜBİTAK, 2002:11). Ancak bugün atıf indekslerinden, SSCI'da Türk Psikoloji Dergisi (1994'den bu yana ISI'da taranıyor) ve 1970-1972 arasında taranmış Hacettepe Bulletin of Social Sciences and Humanities; SCI'da Turkish Journal of Chemistry (1992'den itibaren), Turkish Journal of Veterinary & Animal Sciences (2000'den itibaren) ve Turkish journal of Earth Sciences (2004'ten bu yana taranıyor); hem SCI hem de SSCI'da 1996'dan bu yana taranan Turkish Journal of Pediatrics olmak üzere Türkiye adresli toplam 6 dergi bulunmaktadır (ISI, 1945-2005; ISI, 1956-2005).

⁷ Bu çerçevede Türk Coğrafya Dergisi, İstanbul Üniversitesi Coğrafya Enstitüsü Dergisi, Coğrafya Dergisi, Review, Coğrafya Araştırmaları Dergisi, Türkiye Coğrafyası Dergisi, Ege Coğrafya Dergisi, Doğu Coğrafya Dergisi, Jeomorfoloji

Dergisi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Bülten, Coğrafya Araştırmaları ve Marmara Coğrafya Dergisi incelenmiştir.

⁸ Bu dergiler için bakınız. Ferguson, 2003; Gregory vd., 2003; Haris ve Fellmann, 1981; Johnston, 1994, 2003; Lee ve Evans, 1984, 1985; Turner II, 1988; Whitehand, 1984.

⁹ Türkiye özel sayısı olarak yayımlanan bu 21 makalenin 9'u, 1999 yılında Quaternary Science Reviews'in 18. cildinde; 12'si ise 2001 yılında Geodinamica Acta dergisinin 14. cildinde yayımlanmıştır.

¹⁰ Özellikle Amerikan/İngiliz geleneğini temsil eden bu sistem *publish or perish* (yayınla yada yok ol) fikrini akademik yaşamın en temel ilkesi olarak kabul etmektedir ve bu haliyle Kıta Avrupa'sı geleneğinden farklı bir yol izlemektedir (Butler, 1989; Johnston, 1997; Şenses, 2003; Yurtsever, 2003).

¹¹ *Uluslararasılaşma düzeyi* (the degree of internationalization) kavramı, Gutierrez ve Lopez-Nivea'nın (2001) uluslararası 19 beşeri coğrafya dergisinin gerçekten ne ölçüde uluslararası olduğunu sorgulayan çalışmasından esinlenerek kullanılmıştır. Yayın ve dergilerden hareket ederek bir bilim dalının evrenselliğini/küreselliğini ölçmeyi amaçlayan bu kavram içerisinde, ilgili bilim dalının ilgili uluslararası bilimsel topluluklarla ne ölçüde bütünleştiğini, evrensel bilgiye katkısını, ulusötesi gündem ve literatürü takibi, ulus ötesi bilimsel akım ve paradigmalardan haberdar oluşu gibi bir çok ölçütü barındırmaktadır.

¹² Yüzde yüz coğrafya dergisi ifadesi ile kastedilen şey, bu dergilerin bir kısmının coğrafya dernek tarafından, bir kısmının da özel şirketler tarafından yayımlanıyor olmakla birlikte, amaç, kapsam, hitap ettiği kitle, editör ve yardımcıları ile editöryal kurulunun çoğunlukla coğrafyacılar tarafından oluşturulmasıdır.

¹³ Haftada bir yayınlanan Science ve Nature dergisinin 2003 yılında etki faktörü sırasıyla 29,781 ve 30,979'dur. Coğrafya dergileri ile karşılaştırma için bkz. çizelge 2 ve 3.

¹⁴ Bu kurumun adı 1992 yılında Deniz Bilimleri ve İşletmeciliği Enstitüsü şekline dönüştürmüştür.

¹⁵ Bir çok çalışmada ilgili ülkeler Türkiye ile karşılaştırılmıştır. Bkz. Arıoğlu ve Girgin, 2002; Denkel vd., 1999; İlhan ve Türker, 1995, 1996; Zeren, 2002.

Teşekkür

Makalenin müsveddesi üzerine yaptıkları yapıcı yorum, eleştiri ve önerileri için hakemlere, hocam Hamdi Kara'ya ve meslektaşım Abdullah Uğur'a teşekkürü bir borç bilirim. Ayrıca makaleyi dilbilgisi yönünden değerlendiren eşim Elif Yavan ile İngilizce özeti kontrol eden arkadaşım Niv Farago'ya minnettarım.

Referanslar

- Ak, M. Z.; Gülmez, A. (2004) "Atıf indekslerine göre Türkiye'nin bilimsel yayın performansının analizi:1980-2003", İçinde Torlak, Ö. (ed.), *3.Ulusal Bilgi, Ekonomi ve Yönetim Kongresi Bildiriler Kitabı*, Osmangazi Üniversitesi Yayınları, Eskişehir.
- Akkan, A. (1998) "Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nin kuruluşunun 60. yıl dönümünde coğrafya bölümü", İçinde *Türkiye'de Sosyal Bilimlerin Gelişmesi ve Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları, Ankara.
- Akyol, İ. H., (1943a) "Son yarım asırda Türkiye'de coğrafya I: mutlakiyet devrinde coğrafya", *Türk Coğrafya Dergisi*, 1, 3-15.
- Akyol, İ. H., (1943b) "Son yarım asırda Türkiye'de coğrafya II: meşrutiyet devrinde coğrafya", *Türk Coğrafya Dergisi*, 2, 121-136.
- Akyol, İ. H., (1943c) "Son yarım asırda Türkiye'de coğrafya III: cumhuriyet devrinde coğrafya", *Türk Coğrafya Dergisi*, 3-4, 247-276.
- Arıoğlu, E.; Girgin, C. (2002) "1974-2001 döneminde ülkemizdeki bilimsel yayın performansının kısa değerlendirilmesi", *Bilim ve Ütopya Dergisi*, 95, 62-66.
- Bierly, G.D.; Gatrell, J. D. (2004) "Structural and compositional change in geography graduate programs in the United States: 1991-2001", *Professional Geographer*, 56, 337-344.
- Bilgin, T. (1961) "The publication of the staff of the Geographical Institute of the University of Istanbul", *Review*, 7, 98-127.
- Bodman, A. R. (1991) "Weavers of influence: the structure of contemporary geographic research", *Transactions of the Institute of British Geographers*, 16, 21-37.
- Bodman, A. R. (1992) "Holes in the fabric: more on the mater weavers in human geography", *Transactions of the Institute of British Geographers*, 17, 108-119.
- Brunn, S. D. (1995) "Geography's research performance based on Annals manuscripts: 1987-1993", *Professional Geographer*, 47, 204-215.
- Brunn, S. D. (1997) "Support for, and impacts of, publishing in the Annals of the AAG: the authors and an editor speak", *Professional Geographer*, 49, 364-371.
- Bunge, W. (1961) "The structure of contemporary American geographic research", *Professional Geographer*, 13, 19-23.
- Butler, D. R. (1989) "Conducting research and writing an article in physical geography", In Kenzer, M. S. (ed.), *On Becoming A Professional Geographer*, Merrill Publishing, Colombus.
- Cawkel, T.; Garfield, E. (2001) "Institute for Scientific Information", *Information Service & Use*, 21, 89-86.
- Cortex, (2001), "Interview with Eugene Garfield, chairman emeritus of Institute for Scientific Information (ISI)", *Cortex*, 37, 575-577.
- Current Geographical Publications, (1945-1955), *American Geographical Society*, New York.

- Denkel, A.; Kağıtçıbaşı, Ç.; Pak, N. K.; Pamuk, Ş. (1999) *Türkiye’de Sosyal Bilimlerin Uluslararası Yayın Performansı*, TÜBA Yayınları, Ankara.
- Doğanay, H. (1995) “Cumhuriyetin 70. yılında Atatürk Üniversitesi’nde coğrafya araştırmaları ve eğitimi”, *Doğu Coğrafya Dergisi*, 1, 28-66.
- Erdoğan, (2004) “Yabancı dilde yayın meselesi”, *Tercüman*, 21 Haziran 2004.
- Erinç, S. (1973) *Cumhuriyetin 50. Yılında Türkiye’de Coğrafya*, Başbakanlık Kültür Müsteşarlığı Cumhuriyetin 50. Yıldönümü Yayınları, Ankara.
- Erinç, S. (1997) “Coğrafya”, İçinde *Cumhuriyet Döneminde Türkiye’de Bilim: Sosyal Bilimler I*, TÜBA Yayınları, Ankara.
- Erol, O. (1993) “Türkiye’de jeomorfoloji”, İçinde *Cumhuriyetin 70. Yılında Türkiye’de Bilim II, Bilim ve Teknik Dergisi Özel Eki*, 112-118.
- Ferguson, R. (2003) “Publication practices in physical geography and human geography: a comment on Nigel Thrift’s ‘The future of geography’”, *Geoforum*, 34, 9-11.
- Garfield, E. (1994a) “The impact factor”, *Current Contents*, 25, 3-7.
- Garfield, E. (1994b) “Using the impact factor”, *Current Contents*, 29, 3-5.
- Garfield, E. (1999) “Journal impact factor: a brief review”, *Canadian Medical Association Journal*, 161, 979-980.
- Garfield, E. (2000) “Use of Journal Citation Reports and Journal Performance Indicators in measuring short and long term journal impact”, *Croatian Medical Journal*, 41, 368-374.
- Gatrell, A. C.; Smith, A. (1984) “Networks of relations among a set of geographical journals”, *Professional Geographer*, 36, 300-307.
- Glanzel, W. (1996) “A bibliometrics approach to social sciences: national research performances in 6 selected social science areas 1990-1992”, *Scientometrics*, 35, 291-307.
- Gregory, K. J.; Gurnell, A. M.; Petts, G. E. (2002) “Restructuring physical geography”, *Transactions of the Institute of British Geographers*, 27, 136-154.
- Göker, A. (2003) *Onuncu Yılında Türk Bilim ve Teknoloji Politikası*, 9 Mart 2005, http://www.bilimsurasi.org.tr/arge/docs/AYK_TBTP_1993-2003_Uyg_Durumu2.doc.
- Gutiérrez, J.; López-Nieva, P. (2001) “Are international journals of human geography really international?”, *Progress in Human Geography*, 25, 53-69.
- Gülgöz, S.; Yedekcioglu, Ö. A.; Yurtsever, E. (2002) “Turkey’s output in social science publications: 1970-1999”, *Scientometrics*, 55, 103-121.
- Groop, R. E.; Schaeztl, R. J. (1997) “Productivity profiles of PhD-granting geography departments in the United States: 1980-1994”, *Professional Geographer*, 49, 451-464.
- Harris, C. D.; Fellmann, J. D. (1981) “Current geographical serials 1980”, *Geographical Review*, 71, 83-90.
- IMF-International Monetary Fund, (2005) *World Economic Outlook Database*, April 1, 2005, <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2005/01/data/index.htm>.
- ISI, (1999-2003a) *Journal Citation Reports Science Edition*, ISI Database, Philadelphia.
- ISI, (1999-2003b) *Journal Citation Reports Social Science Edition*, ISI Database, Philadelphia.
- ISI, (1945-2005) *Web of Science: Science Citation Index Expanded*, ISI Database, Philadelphia.
- ISI, (1956-2005) *Web of Science: Social Science Citation Index*, ISI Database, Philadelphia.
- İlhan, M.; Türker, K. (1995) “Türkiye’nin bilimsel yayında dünyadaki yeri”, *Cumhuriyet Bilim ve Teknik*, 422, 8-10.
- İlhan, M.; Türker, K. (1996) “Dünya biliminde Türkiye’nin yeri”, *Cumhuriyet Bilim ve Teknik*, 462, 7.
- Johnston, R. J. (1994) “Geography journals for political scientists”, *Political Studies*, 17, 310-317.
- Johnston, R. J. (1997) *Geography and Geographers: Anglo-American Human Geography Since 1945*, 5th Edition, Arnold, London.
- Johnston, R. J. (2003) “Geography: a different sort of discipline?”, *Transactions of the Institute of British Geographers*, 28, 133-141.
- Kayan, İ. (2000) “Türkiye üniversitelerinde coğrafya eğitimi: amaç, yeni hedefler, sorunlar ve öneriler”, *Ege Coğrafya Dergisi*, 11, 7-22.
- Koçman, A. (1999) “Cumhuriyet döneminde yüksek öğretim kurumlarında coğrafya öğretimi ve sorunları”, *Ege Coğrafya Dergisi*, 10, 1-14.
- Koelsch, W. A. (1981) “‘Better than thou’: the rating of geography departments in the United States, 1924-1980”, *Journal of Geography*, 80, 164-169.
- Lee, D. S.; Evans, A. S. (1984) “American geographers’ rankings of American geography journals”, *Professional Geographer*, 36, 292-300.
- Lee, D. S.; Evans, A. S. (1985) “Geographers’ ranking of foreign geography and non-geography journals”, *Professional Geographer*, 37, 396-402.
- Levia, D. F.; Underwood, S. J. (2004) “Hydrological research and the status of physical geography journals: increasing the impact of physical geography in the academy”, *Professional Geographer*, 56, 345-349.
- Martin, R. (1998), “Editorial: marching towards the millennium”, *Transactions of the Institute of British Geographers*, 23, 147-149.
- Martin, R. (2001) “Editorial: of publishers and popularisers”, *Transactions of the Institute of British Geographers*, 26, 3-6.
- Morrill, R. L. (1980) “Productivity of American Ph.D granting departments of geography” *Professional Geographer*, 32, 85-89.

- Muller, R. A (1989) "How does service relate to tenure and promotion?", In Kenzer, M. S. (ed.), *On Becoming A Professional Geographer*, Merrill Publishing, Colombus.
- Özey, R. (1998) *Türkiye Üniversitelerinde Coğrafya Eğitimi ve Öğretimi*, Öz Eğitim Yayınları, Konya.
- Özgüç, N.; Tümertekin, E. (2000) *Coğrafya: Geçmiş, Kavramlar, Coğrafyacılar*, Çantay Kitabevi, İstanbul.
- Sevinç, A. (2004) "Web of Science: a unique methods of cited refernce searching", *Journal of National Medical Association*, 96, 980-983.
- Smith, J. S. (2003) "Cultural geography: a survey of perceptions held by cultural geography specialty group members", *Professional Geographer*, 55, 18-30.
- Short, J. R.; Boniche, A.; Kim, Y.; Li, P. L. (2001) "Cultural globalization, global English, and geography journals", *Professional Geographer*, 53, 1-11.
- Şahin, C. (2001) *Türkiye'de Coğrafya Öğretimi: Sorunlar, Çözüm Önerileri*, Gündüz Eğ. ve Yay., Ankara.
- Şenses, F. (2003) "Difficulties and trade-offs in performance evaluation in social sciences: a Turkish perspective", In *Economic Research Center (ERC) Working Papers*, February 15, 2005, <http://www.erc.metu.edu.tr/menu/series03/0311.pdf>
- Uzun, A. (1990) "A quantitative analysis of Turkish publication output in physics between 1938-1987", *Scientometrics*, 19, 57-73.
- Uzun, A. (1998) "A scientometrics profile of social sciences research in Turkey", *International Information & Library Review*, 30, 169-184.
- Uzun, A.; Özel, M. (1996) "Publication patterns of Turkish astronomers", *Scientometrics*, 37, 159-169.
- Uzun, A.; Menard, A.; Özel, M. (1993) "Citation status of Turkish physics publications in foreign journals: a global analysis", *Scientometrics*, 28, 79-87.
- Tekeli, İ. (2002) "Sosyal bilimcilerin performanslarının değerlendirilmesinde kullanılan ölçütleri tartışmaya açmak", *Toplum ve Bilim*, 95, 159-170.
- Testa, J. (2005) *The Journal Selection Process*, March 7, 2005, <http://www.isinet.com/essays/selectionofmaterialforcoverage/199701.htm>.
- Thorntwaite, C. W. (1961) "American geographers: a critical evaluation", *Professional Geographer*, 13, 10-13.
- Tonta, Y. (2002), "Contribution of Turkish researchers to the world's biomedical literature (1988-1997)", *Scientometrics*, 48, 71-84.
- Tonta, Y.; İlhan, M. (1997) "Sosyal bilimlerde Türkiye'nin dünyadaki yeri", *Türk Psikoloji Dergisi*, 12, 67-74.
- Turner II, B. L. (1988) "Whether to publish in geography journals", *Professional Geographer*, 40, 15-18.
- Turner II, B. L.; Meyer, W. B. (1985) "The use of citation indices in comparing geography programs: an exploratory study", *Professional Geographer*, 37, 271-278.
- TÜBA, (2005) *Türkiye Bilimler Akademisi Sosyal Bilimler Alanında Uluslararası Bilimsel Yayınları Özendirme İlkeleri*, 28 Şubat 2005, <http://www.tuba.gov.tr/bursgoster.php?burs=02>.
- TÜBİTAK, (2002) *Yirmibirinci Yüzyılda Bilimsel Yayıncılık: Hedefler ve yaklaşımlar*, Ankara.
- TÜBİTAK, (2005) *Uluslararası Bilimsel Yayınları Teşvik Programı (UBYT)*, 3 Mart 2005, <http://www.tubitak.gov.tr/pdtd/bytpindx.html>.
- Tümertekin, E. (1971) "Türkiye'de beşeri coğrafyanın gelişmesi", İçinde Tümertekin, E.; Mansur, F.; Benedict, P. (der.) *Türkiye: Coğrafi ve Sosyal Araştırmalar*, İst. Üniv. Edeb. Fak. Yay., İstanbul.
- Tümertekin, E. (2001) "Beşeri coğrafya", İçinde *Cumhuriyet Döneminde Türkiye'de Bilim: Sosyal Bilimler II*, TÜBA Yayınları, Ankara
- ULAKBİM, (2005) *Ülke Bazında Web of Science Atıf İndeksleri Yayın Sıraları*, 2 Mart 2005, <http://arama.ulakbim.gov.tr/wos/index.php?cwid=4>.
- Wheeler, J. O. (2001) "International authorship in Urban Geography and other major US geography journals: 1980-2000", *Urban Geography*, 22, 613-616.
- Whitehand, J. W. R. (1984) "The impact of geographical journals: a look at the ISI data", *Area*, 16, 185-187.
- Whitehand, J. W. R. (1985) "Contributors to the recent development and influence of human geography: what citation analysis suggests", *Transactions of the Institute of British Geographers*, 10, 222-234.
- Whitehand, J. W. R. (1990) "An assessment of progress", *Progress in Human Geography*, 14, 12-23.
- World Bank, (2005) *World Development Report 2005*, March 14, 2005, http://siteresources.worldbank.org/INTWDR2005/Resources/wdr2005_selected_indicators.pdf.
- Wrigley, N. (1983) "The half-life of an E & P", *Environment and Planning A*, 15, 571-578
- Wrigley, N.; Matthews, S. (1986) "Citation classics and citation levels in geography", *Area*, 18, 185-194
- Wrigley, N.; Matthews, S. (1987) "Citation classics in geography and the new centurions: a response to Haigh, Mead, and Whitehand", *Area*, 19, 279-284.
- Yılmaz , B. (2002) "Konu, ülke orijini ve dil dağılımı açısından atıf dizinleri (SCI ve SSCI)", *Bilim ve Ütopya Dergisi*, 94, 47-51.
- Yiğit, A. (1996) "Kuruluşundan günümüze Fırat Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü", *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8, 379-388.
- YÖK, (2000) *Doçentlik sınav yönetmeliği, temel alan ve başvuru koşulları*, 5 Mart 2005, <http://www.yok.gov.tr/uak/sinavdocent/sinav.html>.

- Yurtsever, E.; Gülgöz, S.; Yedekçioglu, Ö. A. (2003) "On overview of scientific publications in Turkey: 1970-1999", *Diary - Günce*, 2, 20-22.
- Yurtsever, E.; Gülgöz, S.; Yedekcioğlu, Ö. A.; Tonta, M. (2001) *Sosyal Bilimler Atıf Dizininde (SSCI) Türkiye: 1973-1999*, TÜBA Yayınları, Ankara.
- Yurtsever, E.; Gülgöz, S.; Yedekcioğlu, Ö. A.; Tonta, M. (2002) *Sağlık Bilimleri, Mühendislik ve Temel Bilimlerde Türkiye'nin Uluslararası Atıf Dizinindeki Yeri: 1973-1999*, TÜBA Yayınları, Ankara.
- Zeren, K. (2002) "Üniversitelerin bilim karnesi", *Hürriyet Pazar*, 22 Eylül 2002.